

ДОРРОГА

Ч. 1

СІЧЕНЬ

ЛЬВОВСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ
НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА

Р. VI.

ДЕРЖАВНИЙ
Ім. Ів. Франка
-833ж

ЛЕВ

МІДЕНЬ

АНДРІЯ ВОЙНАРОВСЬКОГО

Н

априкінці липня 1876 року маленька запорошена бричка, в якій сидів сухорлявий, невисокий на зріст, студент Петро Ілляшенко, в'їхала на подвір'я старого Горбенка, що було на краю села Войнарівки**, упираючись в саму смугу чорного грабового лісу.

Щойно погонич спинив коні коло Горбенкового ганку, як Ілляшенко, прудко скочивши з брички, енергійно струсив свій вкритий порохом балахон, наказав погоничеві рушати до стайні, а сам швидко подався до привітно розчинених дверей старосвітського будинку. На подвір'ї і в самому будинку наче нікого не було...

А проте це Ілляшенка не здивувало, він досить часто гостював у Горбенків, добре знав їх звичай, а тому, увійшовши в затишні кімнати, почав голосно гукати: — „А чи є тут хто живий?! Гей! Андрію! Де ти?“

Не дочекавшись відповіді, Ілляшенко вирушив просто до покою молодого Андрія Горбенка, свого найкращого приятеля з Київського Університету.

Тихо розчинивши двері Андрієвої кімнати, Ілляшенко, на своє здивування, побачив Андрія за незвичайною і несподіваною справою: він сидів за столом, з суворим і замисленим видом і, наче забувши про все, перегортав великі сторінки якоїсь грубої, великого розміру, церковно-слов'янської книги.

— А це ти?! — промовив Андрій до свого приятеля, не відриваючись від книги.

— Що з тобою? Хворий, чи що? — перепитав його Петро.

— Ні! так нічого!.. Думки гірше за хворобу! — відповів Андрій.

— А ти звідки?..

— З пошти... З Ставищ... Дуже багато новин... Листи, газети, журнали... А тому я одібрав все для вас і для себе і приїхав до вас...

— Ага! а що там пишуть? — якимось автоматично промовив Андрій...

— Ех ти, байбаче таращанський! — скинувся на нього Петро: — „він ще питає, що там пишуть?.. Ось, дивись та читай!.. Ось височайший декрет, підписаний в Емсі — про цілковиту заборону українського слова, друку, вистав... А ти ще питаєш, про що пишуть?..“

Але тут раптом Петро змінив свій підвищений голос, бо до Андрієвого покою увійшов старий Горбенко, вже літня сивоуса людина, з веселим і приємним обличчям.

— А хто тут репетує, як не Петро? — жартуючи, промовив старий Горбенко:

— Так і знав, що це Петро... Але ви добре зробили, що тепер саме завітали до нас... Розважте хоч трохи Андрія, бо лише погляньте на нього, — він наче з глузду з'їхав!.. увесь час носиться з отією старою Євангелією..., днює і ночує з нею..., навіть смажить її на вогні і сушить на сонці.

— Та що ви, тату! — незадоволено промовив Андрій.

— Чого ж буду мовчати? — відповів старий Горбенко: — „Петро свій чоловік, а може а може колись і зовсім своя людина буде, як Галя підросте!..“

Тут вже зняковів і сам Петро Ілляшенко і, червоніючи, промовив: — „Нічого не тя-

млю! Хто кого сушить? Хто кого смажить?..

— Та, звісно, не Галя... а цю Євангелію! — знову розсміявся старий Горбенко.

— А чи знаєте, Петре, чого варта оця Євангелія?! — і тут старий Горбенко, піднісши пальця догори, почав урочисто говорити: — „Ця книжка — наш великий скарб... Вона у нас родова, ще з діда-прадіда... Вона вже у нас понад сто тридцять років... Ця Євангелія друку ще за часів Петра

*) Мідень — це посуд для збереження дорогоцінностей, грошей і т. інше.

**) С. Войнарівка і інші села, що тут згадуються — всі вони колишнього Таращанського повіту на Київщині.

Могили..., і належала вона самому Андрієві Войнаровському, улюбленому небожеві нашого славнозвісного, вічної пам'яті гетьмана Івана Степановича Мазепи. Оцю Євангелію ще року приніс до мого прадіда з самого Сибіру якийсь домашній козак, що був на засланні разом з Андрієм Войнаровським в мерзенному Якутському... Лише згадайте, тільки через п'ять років, вже після смерті безщасного Андрія Войнаровського...

Але, що таїти, в нашому роді живе давній переказ, Євангелію цю Андрій Войнаровський недармо переслав з далекого Сибіру до своєї сестри, що була одружена з нашим предком Левком Горбенком, який і вчився разом з Андрієм Войнаровським в Київській Академії і був разом з ним кордоном ще до трагічної Полтавської баталії...

Багатий був Андрій Войнаровський, а проте наш Левко Горбенко нічого не мав за жінкою, крім невеличкого майна в оцьому селі... Де поділися його скарби — це нікому відомо... А скарби були у нього чималі... Отже, не дивуйтеся, що мій Андрій сушить голову над цією книжкою... Коли у свій час, всі наші Горбенки: і я, і мій батько, і мій дід і мій прадід, тратили розум над нею, але її таємниці розгадали... А тому в нашому роді є така неписана потаємна постанова: Коли старший з синів дійде до повного віку, він мусить знати таємницю нашого роду, яка захована в оцькій клятій книжці...

І ось, як тільки Андрієві минув 21 рік і він дійшов до повного віку, то я показав йому оцю Євангелію, що лежала в мене спрятаною в скрині вже багато років... Я тепер і собі не радий..., дивіться, що сталося з Андрієм — не сподіюся, що не їсть: вічно товчеться коло цієї книжки, але все думка й дурно...

Та ви ось самі краще подивіться!.. — і тут старий Горбенко взяв зі стола велику Євангелію, обережно її розгорнув, перекинув кілька аркушів і показав юнакові стару і немудру гравюру XVII століття — вступ Христа до Єрусалиму, де під нею на чистому полі було написано старовинним рукописним письмом, з різними гачками, хвостиками й вульками такі незвичайні рядки:

— Біле поле — чорне насіння;
Хто його сіє, — той розуміє.
Моїм близьким і кривим
Андрій Войнаровський рукописав
власною на Божій дорозі 1740
року в Якутську, на Сибіру.

— Ну, а що? — з задоволенням промовив старий Горбенко, побачивши, як спалахнув та замислився і Петро Ілляшенко: — що і ви свого язика тепер прикусили? Отже, дивуйтеся тепер, що всі ми Горбенки — з діда-прадіда — тили розум над цими рядками... А проте ніхто з нас не збагнув таємниці цих рядків... Певно, це не про нас писано... А тому, панове студенти, не морочте собі голови, а хай краще обідати!..

Старий Горбенко, не поспішаючи вийшов з Андрієвого покою, щоб дати належні накази, а молоді юнаки ще ніше почали вдивлятися в загадкові рядки, а проте ради не могли дати, і загадкові рядки так і залишилися для них лише звичайними скорописними рядками.

— А навіщо ти смажив і сушив на сонці оцю Євангелію? — спитав у Андрія Горбенка Петро Ілляшенко.

— Думав, що там є написи таємничим атраментом, — відповів Андрій. — Але, що я не робив, то я ніде не вигадаю такого напису!..

— А ще що ти робив? — знову запитав Петро.

— Та вже досить з мене! — з серцем промовив Андрій. Краще я заховаю ту Євангелію до скрині та й чекатиму, що мій майбутній син буде розумніший за батька... Я мало не здурів а проте ці загадкові рядки так і залишилися для мене химерним вимислом Андрія Войнаровського... Ось тільки мені соромно, що моє ім'я однакове з ним...

— А ну, філософи! Покиньте оце, та йдіть краще обідати!.. Ну, що зрозуміли сії „Сіє“ не переливайте це вам не лекції ваших великорозумних професорів. А велика таємниця: — „Біле поле, — чорне насіння; Хто сіє, той розуміє!“ — так каже наш народ..., і нам ледь соромно, що не нам збагнути таємницю цих рядків та там казати... ходімо краще обідати!..

В цю же мить Петро Ілляшенко якимось по-чудному скочив очима на старого Горбенка і почав шепотіти про себе: „Сіє — сіє; сіє — сіє; сіє з титлом!“

— Ну бачу, — розсміявся старий Горбенко, — що ти і ви до пари моему Андрієві... Але краще ви все покиньте та йдіть обідати!..

Месії ★ назустріч

Була темрява на землі: темрява зла, кривди, насильства. Не то правди на землі — тоді: два тисячоліття тому.

Людська громада близька зневіри, один одному ворог, кожний своїй путі насильство й кривду іншим ніс. Здавалося, любов покла в серцях, людські душі каменіли злом, льодоватили люттю. Здавалося — людська громада, Богом покинута, котиться у пропасті розпуки, відчаю.

Але провидіння не покинуло її: дало людській громаді силу й силими — Надію. У ній находили прибіжище ті, що поневолені, кривджені, що в відчаю. Бо надія ця несла віру, що прийде день спасіння, що зійде між людей Месія — Апостол Правди. І жила людська громада тією Надією; віднайшла в Ній себе, своє майбутнє, своє призначення; в Ній кріпилася, боролася з темрявою; в Ній об'єдналася й найшла іскру невмирущості, вічності. Одної ночі — Надія воплотилася, стала тілом. Тієї Ночі Святої зірка засіяла над маленькою хижкою, де народився Месія. Тієї ночі сповнився Заповіт: Апостол Правди вступив на шлях людей; темрява невмирущої Правди загоріла полум'ям. І Ніч Свята стала вимогою для прийдешніх поколінь.

Йшли роки, сотні літ, тисяча літ. І все наново сходить Зірка Різдва Ночі, щорік полонить душі, серця й уми людей і голови їм, що Правда невмируща, що ясне завтра розвіє тьму недолі, засяє сонце золоте. Несе тим що знесилені, що відчаю близькі, що над силами — Надію; спільним змістом надії ціпко об'єднує народ. Мільйони сердець тремтять Зірці Різдва Ночі назустріч; тремтять тим самим хотінням, горять однією любов'ю, однією верою Ідеєю. Через Неї — мільйони одним стають, себе в Народній вірності віднаходять. І ті, що рік цілий своїми шляхами ходять, що їх доля у безвісті закинула, що їх життя тягаром своїм давило — усі вони в цю Ніч одну думу думають, одну мрію. Усім їм одна Зірка світить: і на холодному небі далекого Сибіру, в пустині Казахстану, на болотах півночі, на засланні, за ґратами, ґратами над Кубанню, Дніпром і Дністром. І всім їм Свята — один символ: Колись здійснилася надія людства зневіреного, знов Месія на землю і в Різдва Ночі вступив на шлях спасіння; здійсниться так само надія нашого Народу. Бо й він страждав, бося й вірив у ясне майбутнє і готовий далі страждати, боротися рою в невмирущість Правди.

Стоїть людство у страшній боротьбі, що на її прапорі написано: Правду! Горить світ, як не горів досі ніколи: в тому вогні кується майбутня доля народів; в ньому збудиться і наша правда, що „п'яна була“ досі. І буде це одна, єдина правда для всіх членів Народу українського, так, як єдина мрія в нас у Святу Різдва Ночі, як на Батьківщина наша під сонцем золотим.

Як Свята Зірка принесе вість, як українські сім'ї засядуть до столу Вечері, як ті, що в неволі лише тремтінням сердець радіють, що „Нова Радість стала“, — хай думки в нас усіх загорять тим невмирущим хотінням, сильнішим, ніж смерть, і полинуть до столу Правди — Месії назустріч!

Б. НИЖАНКІВСЬКИЙ

КОЛЯДА

(на мелодію „Нова радість стала“)

Не сумуймо, друзі,
Ми калину в лузі
Піднесемо красну, пишну,
Що зростала в тузі!

Разом, разом, браття,
В нас горить завзяття,
Днів ясних ми доживемо,
Пропаде прокляття!

Небо вже світає
Над страдальним краєм, —
Відчиняйте двері, вікна,
Радість хай витає!

Л. ОЛЕКСЮК

КІНЬ

О, ні, неспинити коня молодого,
Що рветься весною в поля!
За дужа бо сила буває у нього
Міцніша, як сила моя.

Пускаю уздечку. Неси мене, коню,
Так манять простори і лет!
За щастям, крізь поле! За щастям в погоню!
Нас молодість кличе — вперед!

Мета наша ясна — не фатаморгана!
Хоч шлях нам покрила імла;
В нас серце не хворе, в нас кров не п'яна, —
В нас думка — стала стріла!

Рванувся кінь бистрий, Земля задрожала,
Нестримний, шалений це біг...
У скелях далеко луна обізвалась,
На камінь хтось вухом приліг...

І збилась дорога у пилі-тумані;
Заблисли мечі осяйні...
Гей, юність не здержать і смертні рани!
Вперед! непохитні, міцні!

ВАСИЛЬ ЯРЕМА

Серед ночі бойовище
Простяглося понад морем...
Злющий вітер буйно свище
Наче щось лихе говорить.

Жах булькоче і сміється
І вогнями лачно світить,
Сміх його по хвилях летиться
Диким подихом повітря.

Море ніч рядом покрила,
Пітьму ріжуть прожектори...
Іхні очі далезорі
Розпізнали сталь на крилах.

Я відкрив вікно в світанок: небо було бірюзове, день видив сіверкий із-за сірої патини вулиць, але бриза, справжня бриза вдарила так хмільно, так раптово, що я не міг відмовитись від вилазки в моє романтичне минуле, в мою сувору, а проте таку прекрасну молодість і написати до тебе, далека Аллочко, цього листа, на листках, вирваних із нотатника:

„Де ти тепер, моя рідна, зоряна Аллочко? Де ти тепер із своїми нелагідними мріями про сторожкий захід, про рейди до вогневидого, мов жар-птаха, Ріо де Жанейро, про мандрівки з фенікійцями й корсарями його величності короля Людовика?

Віталізм, так він був нашою основою світогляду. Недаремно один майстер стилю й критики, іноді кострубатої, іноді гострої, мов ланцет, писав про мої вірші, що в них чується передусім жага життя, шалена жага життя, а потім все інше. І недаремно я вибрав тебе, моя прекрасна Аллочко, трохи замріяну Равтенделайн, трохи чарівну Ут, трохи Аталанту, що гонить по священних галях із псами, з сагайдаком за плечима, по левадах із смарагдовою травою, так, вибрав я тебе подругою моїх романтичних вилазок. Бо ніхто так, як ми, не любив чарівности молодого, здивованого життя, а воно посміхалось до нас бірюзовими світанками, весновійними майстрами південних морів, срібленими, мерехтливими екранами, що по них сходили до нас фільмові зорі, такі безпорадно наївні, такі до безмежжя обмежені в своїй дитячій радості з життя.

От, нехай проміне цей день, і знов моє щодення заволодочеться мряковиною сірих, турботних днів (ти казала колись, що в мене в такі дні гаснуть очі й нема в них тієї промінности; а я ж від тебе її позичав, із твоїх очей, що мов безодня забутих, зачаклованих криниць).

Чому я відійшов від тебе в ніч, глуху ніч, де напевно не буде для мене ніяких Ельмових огнів, що так люб'язно, побатьківському ведуть кораблі повз рафи й скелі?

Бо ти, зрештою, як і я, — ми були призначені до горіння. Ми горіли в жазі життя, як горить степова суха трава в час пожежі, до тла, навіть не залишаючи попелу, бо його згодом підіймає на своїх крилах вітер і розносить далеко, сіючи сіре шкamatтя його по балках і взгір'ях.

Які ці дні наші інші від тих-святкових! Загриміли гармати, поповзли танки, підбились у хрустальні, голубині високості літаки. І твоє місто, золоте місто осені, стало знечев'я сірим, нашошореним, припало до землі, немов заляканий вовк, шкірячи ікли. Лябораторії припинили працю і ти прекрасна Равтенделайн, мусіла одягнути хустину та кожуха, взяти саночки та йти десятки кілометрів у валці з мішочками, добуваючи на непевних ночівлях, по селах, у недовірливих селян хліб, горох, пшоно. Або вистоявати годинами на морозі, тупцюючи ногами в лихих черевиках, у черзі за водою. Або міняти шмаття на „стакани“ борошна й кислі огірки. Все на те, щоб не прийти додому й не застати голодних ротів безпорадної матері, малих братів і хворого, зжовклого від сердування й немочі вітчима.

Ось де здійснялись твої пророкування про добу „страдальництва“. Пам'ятаєш, як мріяла ти про виправу в полярний круг, де на кризі, у шатрі, засипаному сніговою заметіллю, ти б могла варити юшку з консервів відрізаному від світу колективній науковій експедиції. Не треба було полярного круга й Арктики, епос страдальництва, скорбноматеринства, сказала б ти, патетично продеклямували на майданах і вулицях міст нашої батьківщини.

І коли ми вдруге побачилися з тобою, десь на якійсь вузловій станції, коли я ледве пізнав в обличчі під хустинкою мою далеку, зоряну Аллочку, тільки посміх твій, що зірвався пташиною з кутків уст, нагадав мені тебе, а ти мені сказала:

— Я не вірю, щоб наше покоління зазнало ще колинебудь погідних днів. Наше покоління засуджене на суворість...

І очі твої погасли, і були сумовиті, й тобі хотілось заплакати. Бо такі далекі видались наші виправи байдаркою, коли ми лежали, поклавши весла, горілиць, проти божевільного сонця, такого ж шаленого, як і ми, і бризки хвилі, стаючи із волошкових, темносиніх, таємничих прозорими і голубиними, цілували наші обличчя...

Ні, наша мрія ніколи не вмирала. Вона тільки стала дійсністю й може тому тобі так хотілось плакати на тій станції, що ти все ж таки надто крихка для цієї суворой дійсности. Бо ти, все ж таки, маленька, замріяна жіночка, моя зоряна

Аллочко, й ти ніколи не можеш повірити в те, що на ка...
таки розцвітають огненні троянди.

Ні, ми щасливі! Ми мусимо бути такі радісні з похму...
поліття, що в ньому треба жити, головне це — треба! І з...
своїм „страдальництвом“ і я з моїм непоправним „...
ництвом“, що мені завжди наказує жити наоспіх, горіти...
час, для завтрішнього дня.

Наші вимпели цвітуть, Аллочко. Вони цвітуть весел...
дугасто. Іди в заметіль, у хугу, із твоїми саночками, за...
канами“ борошна. Іди, бо так треба, щоб не знітились, не...
горіли до решти наші криниці мрій.

Ти стоїш на пероні станції, поміж вояками, мішочник...
сірими, схожими на червяків людьми, і махаєш мені ру...
Потяг відходить у ніч і ти змахуєш непрохану сльозу...
потяг відходить у далечінь, але й на ньому мають ду...
прапори.

Я так вірю в життя, як вірю в тебе, в непереможну...
твоєї дрібної, крихкої істотки, загубленої серед сніг...
знаю, що ти, як і тисячі таких, як ти, призначена ще до...
ликих речей. Я знаю, що після студіні приходить від...
й весновії. Я знаю, що тоді бруньчать щиголля й дзве...
провесни струми рвучкі. І я запишу в своєму нотатнику...
лочко: „ніяких поглядів у минуле, тільки вірність, вір...
завтрішньому, рахманному, голубиному. І на наших вимп...
хвиля полоще райдугові кольори“...

Аллочко, не питай мене про завтра. Я зажмурюю оч...
мене спіпить бірюзовий світанок, розквітши у грозах“.

Центральне Об'єднання Укр. Коопераці

Ревізійний Союз Українських Кооператив
в ГГ Відділ на Галицьку область

Львів, вул. Техніків ч. 1

організує та об'єднує українські кооперативи на Г...
лицьку область, дає їм ідеологічні та організаційні п...
прявні, проводить законні ревізії книго- і діловодств...
видає офіційний орган української кооперації — д...
тижневик: „Господарсько-кооперативний часопис“, п...
стачає кооперативам ділові бухгалтерські книги і блян...
У всіх цих справах звертайтеся на вище подану адре...

ДО ДЕЗИНФЕКЦІ і

ПЕРЕВ'ЯЗКИ РА

вживають випробованої від 10 з надвишком літ Ser...
Тинктури, виробу фірми Odol-Werke, Львів, що її...
жете купити в аптеках у пляшечках за 1.78 зл. Вон...
дезинфекує так, як йодина і так само вживають. Ser...
Тинктура знаходить застосування не тільки при ра...
товчених, колених, тятих, при вкушеннях, отертях, п...
також при запаленнях усної ями і ясен, а також н...
дезинфекції викидів і уколень комахами. Через св...
сильну дію в глибину показується вона теж при уд...
реннях, стовченнях і у всіх випадках, в яких баж...
побільшене перекривавлення ткани, дуже помічн...
і лікувальним засобом. Зареєстрований у Генераль...
Губернії під ч. 3110.

ФАБРИКА

Територія фабрики „Літ” тягнеться десять кілометрів. Вона займає головний, фабричний будинок, побіч будинки, ські майдани й лягри. Виповзують рейки, по яких зі свистом проїжджають вагонетки з-під дверей головного будинку фабрики.

Фабрика продукує частини літаків. Навантажені вагонетки, за одною, висувуються з галі й швидко в'їжджають у заїзди, зникають за стіною синього лісу, поки не опиняться в просторому забудованні. Там інженери складають з доданих частин літаки.

Інженер Вігр, в якого повні губи й чорні, довгі вії, складає з шрубок мотор. У велику продіравлену в круглі вирізи вину з маси металю вирубовує мотор і прикріплює його до шпалери літака. Інженер Вігр посміхається, коли приходять до нього молоді літуни, вони віддають йому почесність і приймають новий літак до пробного льоту. Літак піднімається вгору, — інженер стежить за його льотом, а літуни махають крилами з висоти прапорцями.

Так живе фабрика „Літ”. Вона гуде, обснована димами, гулом лісами, вибухає свистом, протяглими голосами сирен, гулом, очі, затемнена, наче змовкає — шум лісу ковтає її приємний гомін.

Фабрика працює... У вирі мільйона коліс чути безугавний гул. Іде ніч. На скляні піддашся й вікна спадають заслони. Вікна голів похилені над машинами. Ця нова ніч підвищить продукцію заліза й сталі.

Ігор... Українець посеред чотирнадцятьох націй світу й чотирнадцятьох тисяч робітників у фабриці. Кинув його сюди нещастя, а охота йти у світ. Його обличчя ніби мало на собі рожеві квітки якогось рожевого квіту. Високе чоло, як білий папір — гладеньке. Ніс рівний, з неспокойними ніздрями, усміху рівними доріжками пробігають зуби.

Ігор іде між машини. Чотириста машин у русі. Поміж машинами проїжджають візки. Ними керують дівчата. Вони приїжджають з магазинів матеріал до обробки.

Отже, проходить з візком Ірина. Вона в червоній блузці з білими рукавами — вимахує до русявого француза. Її спинається при його машині.

— Добрий день! Як іде тобі праця, Ірино?

— Добре!

— Вона знімає з візка матеріал і стоїть поруч з французом.

— Підемо сьогодні в кіно?

— Підемо.

— Чути свист Ірини, вже в дверях галі.

— Призмові піддашся мигтять світлами.

— Де повз Ігоря галицька дівчина й питається його, коли він поїде додому на відпустку.

— Незадовго! Відповідає Ігор. — На Різдяні свята...

— Додому... —

Щепче він сам до себе. І протискається крізь проступи, натопком робітників, переходить до сусідньої галі й у коридорі затримується при відчиненому вікні. Його грудям браво повітря. Так душно! Піт зрошує чоло. Трошечки повітря виходить йому вдихнути, щоб освіжитися. Відхиляє другу половинку вікна, ніздрі йому лоскоче нічний холод і, вдивившись, — спостерігає зорю! Одна за одною мерехтять вони — зорі, — як там у далекій батьківщині... — і Ігор посилає приємний сміх далекому... І вертається в свою галю. Пускає мотор. Незадовго зійде сонце. На руки робітників впаде світло.

Ігор спинив свою машину. Віддав готову, закінчену річ до машини. Іде до одягальні; переодягається з робітничого одягу в сире вбрання і виходить головними дверима фабрики. Уже день. Ціла фабрична оселя застигла у лісах. Сітки в'язані, сильно позв'язані, творять склепіння, насипане земля й вистелене мохом. Ігор був нераз на цьому склепінні. Він вплетений між віконця сіток, творить зелено-сіру покриву, що закриває фабрику. На насипах ростуть корчі роколисті рослини.

В Ігорем зрівнюються товариші, що вертаються теж з нічної праці. Входять до лягру. Тисячі ліжок одні за одними висипані над одними. Ігор лягає на своє ліжко під вікном.

Він дрімає. В голові клекотить фабрика. З рук висипалися частки різної величини. Майстер згортає їх, мірить довжину й ширину й щораз ближче присувається до Ігоря.

Ігор заснув. Його волосся розсипалося на малій подушці. На чоло каплями виступив піт.

Йому сниться, що майстер стоїть з одним коліщатком в руках і дивиться йому в очі. Коліщатко блищить на сонці. Майстер показує на промір.

— Ти погано зробив це коліщатко! І весь наклад коліщаток ти зіпсував? Щади матеріял!

Потім ішов він далечинню просторів і прийшов у хату до матері. Її темне волосся було мокре й спадало на плечі. Вона плела його в косу. На її обличчя падало полум'я з печі й червонило ліву щоку, високу шию й мінилося в очах. Очі великі, темні, як спілі вишні...

Пішов далеко — далеко. Бачив лани й високі колоски. — Вони спадали невидимо на землю. Це лани України. За ланами, за просторами, які тягнуться поза зруйнованими селами — виростають комини фабрик.

Сіть новітніх фабрик простягається, як невід, із срібних ниток. Дими затемнюють небо, поля України проковтують їх у себе. Кружевом на небі золоті дрібні цятки літаків, їх мелодійне гудіння лине понад селами. Ігор керує літаком, і бачить угорі пливкість неба, а внизу синю глибину моря. Його літак крилами поре повітря — й Ігореві здається, що він упаде в море.

Ігор прокинувся. Він одягається і йде до кантини на обід. Їсть юшку, картоплю, моркву й шматок м'яса. Робітники їли поруч з ним.

— Лявораро! Лявораро!

Це італійці. Ігор скінчив обід і прямує з італійцями до їхнього лягру. Лягер італійців відділений від інших. Італійці привезли з собою годинники, черевики й матеріяли на вбрання. Можна б дещо виміняти, чи купити. Ігор сміється зі своєрідного, італійського одягу: довгі блузи й вузькі штани та кольорові шалики або хустки на шиях — це їхня притаманність носі. Засмаглість шкіри, веселість, мелодійний спів — оце вони самі.

Хлопці залюбки слухають італійського співу.

— Лявораро! Капіро! — гукає весело до них Ігор і відходить до свого лягру.

Дивиться напроти з вікна й усміхається до дівчат. Вони з далеких, зайнятих просторів. Поміж ними й українки. Їхній лягер і подвір'я загороджене колючим дротом. Їм нелегко бути тут, проте співають прекрасно.

Ігор, сперши руку на підвіконнику, дивиться на їхні обличчя й слухає вільного співу з замкненого лягру.

Вже скоро настане вечір — і Ігор знає, що буде слухати цього співу до ночі... Аж поки прийде його година й він знову піде в фабрику.

П. Листянська.

ЩО ЧИТАЄМО

„ — Українізація Донбаса? Ето, ребята, не пройде! Будете українізувати — уйдут от вас інженери і робітники, остануться ваші шахти пустими.

— Робітники — заспокоюю я його — не підуть, щодо інженерів — підрастають і нові, нема чого боятися.

— Інженери не хатят українізоваться, і нічево ви не зделаете...

Думаю: чому європейський інженер, що має далеко вищу кваліфікацію за російського, не замикається так у касту, як російський? Я кажу йому, що це рештки безглузлого російського барства.

— Да, совершенно верно. Ми — бари! — перебиває він, задоволено посміхаючись.

— Це не тільки барство, це свинство, це навіть хамство зневажати мову того народу, що серед нього ви працюєте!”

(Давидович-Антоненко — „Землею українською”. Укр. В-во, Краків - Львів, 1942, стор. 162).

Книжка написана в 1929 році за доби т. зв. „українізації”. У ній такі розділи: „Там, де тіні забутих днів”, „Пороги”, „Де когут піє на три держави” (репортаж з українсько-румунсько-польського пограниччя), „2 × 2 = 4?” (Якою мовою говорять найбільше у Варшаві, Берліні... і Києві?), „Рейки на драговині” (Про виїзди українських письменників на Полісся), „На шляху до легкої слави” (Про графоманів), „До Канева”, і нарешті „Земля горить” (про Донбас).

„Землею українською” — це книга репортажів, автор оповідає про свої зустрічі і враження з мандрів по батьківщині. І цікаво, що багато його спостережень не втратили своєї актуальності ще й досьогодні, ось як наведена цитата-проблема: „Чи може бути інженер-русотяп на Україні інженером?” „Чи може росіянка, яка не вмєє слова по-українському, вчити в українській школі українських дітей української мови?” (стор. 12) „Чи це не куріоз, що в столиці України найбільше розмовляють по-російському?” (стор. 59) і т. інше.

Книжку варто уважно прочитати. Поділіться з нами Вашими зауваженнями, Читачі!

(вук)

ОБОРОНА БЕЗБОРОННИХ

Великий тягаровий віз, навантажений по сам верх дровами, їде вулицею під гору. Кінь - кістяк ледве дише, пристає раз-у-раз, а погонич періщить його батоном, аж темні смуги виступають на шкірі.

— Чоловіче, змилосярдися над слабою твариною, дай йому хоч на часок спочити" — благаю.

Погана лайка мені у відповідь, а сумні — безмежно сумні очі коня дивляться на мене не то з докором, не то з подякою за мою, хоч і безуспішну, оборону.

Три хлопці - підлітки зладили собі луки і, засівши за тином, пускають стріли у стадо голубів, що безжурно літають понад хатою. Час від часу, котрийсь з них злопоче крилами й падає влучений на дах. А хлопці регочуться з утіхи.

А там мале виголодніле щеня шукає в смітті для себе їжі, але й тієї шкодував йому господар: штовхнув твердим чоботом і проганяє з подвір'я нещасне собача, а за ним на вздогін діти з криком і камінням.

Де не глянь — людина безсердечна супроти меншого брата, свого приятеля й помічника в праці.

Тут у нас.

Та не так воно за границею в інших краях. Ось, наприклад, у Франції в її столиці Парижі. Ідеш вулицями і дивуєшся, яку свободу мають там собаки — ходять без намордників, без мотузків. Хіба якийсь більш рвучкий тримається свого власника, але це для його власної безпеки серед шаленої їзди авт. Але й тут проявляється ніжна дбайливість і опіка, якою французи оточують своїх малих друзів. Ось образок з вулиці: Авта зі швидкістю 80 км. на годину пролітають, мов птахи. Та ось по середині їзди два песюки граються безжурно. Здається, ось — ось жде їх смерть під колесами. Та ні! усі авта, наче на команду, затримуються в своєму розгоні. Лунають сигнали, песюки втікають, і авта, мов нічого й не було, їдуть далі.

У Парижі є також „собачий цвинтар". Може хто й назве це смішною чудасією, а це тільки прояв признання по смерті вірному товаришеві за життя. Та і чудний це цвинтар! При вході пам'ятник славного пса Баррі. Жив він у минулому столітті на горі св. Бернарда в Альпах в монастирі серед монахів і помагав їм рятувати заблуканих серед снігових метелиць. Відгрибав їх з-під снігу, огрівав власним тілом і заносив на хребті до монастиря, або звідти приводив допомогу. Сорока людям врятував життя, а на дванадцятому році своєї вірної жертвенної служби згинув з руки сорок першої. Одної буряної ночі вибрався Баррі, як звичайно, на мандрівку і потрапив на засипаного снігом вояка. Вивів його зі смертельного отупіння, обтулив, огрів, а тоді вояк вихопив шаблю і забив свого спасителя.

На паризькому „собачому цвинтарі" лежать сотки, незнаних світові, але таких, що залишили по собі вдячну добру пам'ять в душах своїх приятелів — людей. На кожній могилці табличка з іменем покійника, іноді кілька слів похвали, як ось така: „Не крав, не говорив неправди, не позичав і поза очі не обмовляв".

В Бельгії великі опаслі коні з широкими, як тарілки, копитами тягнуть тягарові вози, нераз і дуже важкі. Та ще не трапилось, щоб візник підніс на них батіг. Якщо їм дорога не під силу, то він сам, а то й прохожі підіпруть віз і допоможуть коням рушити з місця.

В Англії для звірят є швидка допомога, по вулицях міст пійла з водою для мучених літом, спрагою — собак, захисти для бездомних, шпиталі згідно зі всіма вимогами гігієни. Із захистів можна собі взяти пса чи kota до приватного дому, але наперед треба підписати заяву про добре поведіння зі звірятком. Така заява не пусті слова, бо час від часу приходять з уряду до дому контролю. Різники й пекарі мають завжди там приготовану їжу для безпритульних псів і котів, а в час непогоди чи стужі кожен англієць вважає своїм обов'язком впустити до хати пса чи kota, що затримався на його порозі.

В Німеччині приязно й милосердно відносяться до звірят. Є там прегарний звичай: з початком літа або й на весну улаштовують „свято свободи". Молодь, діти зі своїми учителями виїжджають за місто в ліси, гаї і випускають на волю пташок, яких протягом зими тримали в клітках.

А у Відні по великій світовій війні 1918 р. виставлено на так званій „площі героїв" побіч пам'ятника для вояків — другий для німих учасників і жертв війни. Таким чином ви-

словлено прилюдно признання й вдячність коням, псам, штовим голубам, мулам, що нарівні з людьми несли страшної різні.

Недавно в Америці в Рок Айленд у стейті Ілліноа встановлено пам'ятник „Найвірнішому псові Америки". Це пес, який десять літ чекав свого пана перед брамою в'язниці. Пан давно помер і труну винесли іншими дверима, а пес все ще чекав, бо не міг повірити, що його пан не жив. Аж накінець і сам по роках чекання упав трупом на поріг в'язниці.

В Протектораті Чех і Хорватії забороняє закон дрівним штукарям показувати „штуки" з звірятами, а в сності муки ведмедів, собак чи птахів.

Японці не визнають різниці між людиною і іншими тваринами живої природи. Подібно і всі народи, що визнають буддизм чи магометанську віру. Коли турецького посла в Берліні спитали недавно, які є закони охорони звірят в його батьківщині, він відповів з гордістю: „Туреччина потребує для цього ніяких законів, бо турок звірятам краще не зробить". І справді — в Туреччині тварина людей боїться; цілі стада одудів, кань, орлів, і круків, собак і кішок вільно гуляють в найближчому оточенні людини.

Так само діється і на далекій півночі. Шведський родознавець Бенгт Берг написав книжку з гарними свідоцтвами про болотяну пташку слукву. На світлинах бачимо пташка спокійно дається взяти з гнізда, сідає на рамені людини і бере з його руки їжу для своїх малих.

Таке саме довір'я мають теж усі птахи до диких ляльок і самоїдів.

Орнітолог * Флерікке розказує таке: в північній Африці надібав він високо на дереві гніздо незнамого йому ще виду орла. Мурин, що виліз на дерево, знайшов у гнізді два яйця. Флерікке наказав їх вибрати, бо європейські природничі музеї не мали того рода яєць. Мурин зліз з дерева і приніс вченому одно яйце.

— „А де ж друге? чи розбилося?" — питає орнітолог.

— Ні, залишилося в гнізді".

— „А чому ти його не приніс?"

На це здивований мурин відповів: „Якже було мені забирати? Адже орлам треба залишити одну дитину, бо було б їм дуже сумно".

— „Я був засоромлений, а водночас глибоко зворушений — закінчує своє оповідання Флерікке — бо побачив ті некультурні мурини в дечому етично вище стоять за нас, культурних буцімто європейців".

В хаті бразилійського індіянця можна зустріти цілу маду малп, з якими домашні поводяться з найбільшою ніжністю. Малі ці звірки туляться до ніг індіанок, як псові або засипляють на їх колінах, мурликаючи, ніби котиком, і там проходжуються спокійно пишно барвисті папуги, мушкетери, або в'юнкий муравляр і тяжкотілий лінюх. В інших місцях знову годують курей для приємності, як у нас канарки, не споживаючи їх м'яса ані яєць... Мешканці одних островів на Великому океані тримають при хатах рід куріпок не тільки для користі, а як милих товаришок людини.

Найвизначніші вчені, найшляхетніші серця великих людей, які колинебудь і деннебудь жили на світі, завжди спочували звірятам і ставали в їх обороні. Вже в IV столітті перед Христом грецький філософ Біон заступався за звірята. В XIII столітті жив в Італії святий муж, Франціск з Ассізі, який так полюбив усяке боже створіння, що називав псів і звірів своїми братами й сестрами і промовляв до них як до людей.

Славний англійський маляр Гогарт вималював „Сцену знущання над звірятами". А були вони предстання так яскраво й криво, що зворушували глядачів до глибини душі і з того часу починається в Англії боротьба за поліпшення долі звірят.

Американський письменник Джек Лондон, автор повісті про міцну сувору людину, заснував клуб — товариство охорони звірят, які не можуть дивитися на тресуру й муки звірятам в цирках й менажеріях. Кожний член клубу зобов'язаний кинути цирк з хвилиною, коли на арені появляться звірята. Смішні вони у своїх смішних людських одягах, і глядачі сміються з них, але коли б побачили, скільки кривавих слез в їхніх очах від батога чи гострого заліза криється під одягами, сміх завмер би їм на устах. Клуб Джек Лондона нараховує сьогодні сотки тисяч членів, поміж ними і багато дітей. Тверда суворість не має нічого спільного з жорстокістю. Навпаки, жорстока людина — це переважно нечесна людина водночас.

А чи читали ви вже прегарне оповідання нашого Франка „Мій злочин"? В ньому великий письменник з жорстокістю

* орнітолог — вчений, що досліджує життя птахів.

окорами сумління згадує, як колись малим хлопцем за-

оторив у клітку дрібну невинну пташку.

Один з найбільших драматичних поетів Німеччини мину-
ло століття Фридерик Геббель при кінці життя, коли стояв
на верхів'ях слави, в прегарному вірші звеличав пам'ять
вірного друга, молодих літ. Родичі Геббля були бідні,
і сили заробляти на життя поза домом, тому й не могли
і припилювати малого сина. На щастя, був дома пес,
і став нянькою й першим виховником хлопця. І поміж
тиною і псом зав'язалася сердечна дружба. Геббель не
був до смерті свого приятеля — може єдиного правдивого
житті — і через нього і до всіх звірят відносився приязно
і словлював ті почування не раз у своїх віршах. А той
анній вірш, присвячений вірному товаришеві, починається
інається словами:

„Коли гляну з тьмаву долину моїх дитячих літ, встає
поза могили переді мною разом зі спогадом про батька
атір, також спогад про одного пса...”

А вже ж хіба найгарячіше промовляє за меншими на-
ми братами й сестрами шведський лікар й письменник
сель Мунте у своїй чудовій „Книжці зі Сан Мічеле”. Багато
ів я її читав, і все ще хочеться її читати. Прочитайте і ви
як підростете, бо ця книжка це євангеліє любови, до всіх
еволених і слабих.

Книжка Аксель Мунте забезпечила вільний переліт через
лію мільонам пташні, яку раніш немилосердно вбивали.
не Муссоліні прочитавши „Книжку з Сан Мічеле” того
ого дня видав декрет, яким суворо заборонив нищити
хвів. І сьогодні фашистівська молодь дбайливо опікується
мадами крилатих мандрівників, що сіли відпочивати в своїй
дрівці на італійській землі.

Будьте людяні в житті супроти безборонних!
Доброта до звірят — це брама, що веде до пізнання
роди, а через неї до пізнання й любови Бога. Це теж
на з головних ознак правдивої культури людини й цілої
ії.
Константина Малицька

Українці зацікавились справою добровільних протипо-
жних товариств уже в 80 рр. XIX століття. Доводить це —
давно відкритий рукопис гимну „Огневих сторожей”, якого
тор буковинський письменник та композитор Ізидор Вороб-
вич. В Галичині, під австрійським пануванням, організу-
вся руханково-пожежні за формою „Соколи” й „Січі”
ни стають конструктивним чинником серед нашої суспіль-
сти й ведуть не лише протипожежну, але й національну
боту. Інж. Василь Нагірний засновує в 1894 р. перше со-
ське гніздо у Львові. До першої світової війни існувало
Галичині біля 800 сокільських гнізд. 1900 р. організує др.
рило Трильовський першу „Січ” у селі Завалю в Снятин-
ні. Число „Січей” зростає в 1914 р. до 1000. Молодь ма-
во горнеться до тих товариств, вчиться у них карности
портової справности, оберігає рідну землю перед польо-
ацією, яку вмело режисерували польські керівні кола й то-
риства. Сокільсько-січовий рух — це вияв постійного гону
національної організованости й вирощування духових та
ичних цінностей, свого народу. В тих організаціях працю-
ь такі організатори, як проф. Іван Боберський та отаман
нь Горук. Бачимо прихильність до них громадянства. Так
09 р. передає, як знаємо, Ол. Барвінський гимн свого при-
еля, Воробкевича, товариству „Сокіл”.

Під впливом міжнародного напруження діячі „Січей”
„Соколів” заснують стрілецькі товариства. Отже, вели-
вий Здвиг 28. VII. 1914 р. був бойовим звітом молоді.
раїнське населення Львова із сльозами радості вітало сі-
вків, соколів (кільканадцять тисяч), біля 500 стрільців
одностроях та 200 пластунів.

Після невдачі визвольних змагань, Галичина дісталася
руки польських окупантів, пожежництвом займаються від-
пер поляки. Вони дають опісля невелику свободу рухів
протипожежній ділянці організації „Луг”.

За більшовицького панування пожежні відділи були ве-
ні доволі хаотично й могли „почванитися” хіба своїми ро-
ськими написами „огнеопасно”.

В нових обставинах можемо привести до ладу сільські
та містечкові протипожежні пункти. Фахівці є. Хай постають
всюди протипожежні відділи. У деяких пунктах бачимо ще
авто з написами „Охотніча страж огньова”, „Віхер” і т. д.
Час уже замінити їх новими. Бережіть народне майно перед
вогнем і виконуйте свої обов'язки, як ваші попередники-
предки з-перед 1914 р.
Юлт.

МИГЦЕМ...

Добрий день, Ірино! Ти відкіля вертаєшся? Плащ пере-
кривлений, шапка в руці, волосся розвіяне — билася з ким
чи що?

— Здоров був, Юро, але не зачіпай мене, бо я дуже
зла. Питаєшся, де була — трамваєм львівським їхала. Це
підтверджує і мій зовнішній вигляд. А до цього всього ще
сварки, що найспокійнішого виведуть з рівноваги. Всідає тобі
такий молодий чоловік, розпихається ліктями, ногами копає,
а ще при цьому лається на всю губу. Розуміється, голосно
по-українському, щоб потім інші робили завваги про нашу
культуру.

— Не дивуйся, Іро, тепер люди так роздражені, що
дрібниця допроваджує до голосної сварки.

— Так, я розумію — теперішнє життя, надшарпані нерви,
але чому саме в трамваї виладовувати свій злий гумор,
і це на своїх товаришах подорожі, і чому саме так часто
спонукують ці авантюри наші люди, і чому...

— Ах, Іро, ти багато хочеш знати: „чому”. Я не думаю
боронити цього молодого чоловіка, як взагалі подібних істо-
рій, але мусиш визнати, що не лише наші проявляють тепер
такий брак культури та брутальність.

— Ти, розуміється, хочеш, щоб я також визнала, що
воєнний час має свої властиві права, а я однак буду обсто-
ювати, що ми, саме ми, не можемо дозволити собі на те,
що засвоювати від інших погані прикмети.

— Безумовно, признаю тобі слухність, Іро. Один, другий
наш чоловік дозволить собі на некультурність а чужинці бу-
дуть вже говорити, що ми всі такі.

— Так, Юрку, в цім саме і заковика, що ми ніколи в за-
палі не здаємо собі справи, які наслідки для загалу може
принести це, здавалося б, дрібне потягнення, а рідко одна
людина може відповідати сама за себе. Звичайно, поведінка
одиниці утотожнюється поведінкою цілого народу.

— Оце, бачиш, з козацького: один за всіх, всі за одного.
А ми так любимо ходити одинцем — кожній „сам, собі
сам”.

— Бачиш, індивідуалізм, Юрку, непогана річ, коли є скон-
солідований народ і визначна одиниця — провідник. Але нас
впродовж віків старалися все обезголовити.

— Ти навіть не знаєш, Іро, скільки промахів ми б уникну-
ли, коли б перед кожним своїм життєвим потягненням по-
думати, — які воно матиме наслідки для всіх...

— Це, просто, так, якби цей молодий чоловік, що сьо-
годні вчинив таку авантюру в трамваї, застановився, що ро-
бить, були б пасажери не робили злосливих завваг на тему
нашої товариської оглади. Але він не думав, бо що ж його
обходять „всі”.

— Так воно і є. Сьогодні дрібна авантюра в трамваї —
але що буде, як цього почуття відповідальности за загал
забракне в поважнішому ділі?

О-ка.

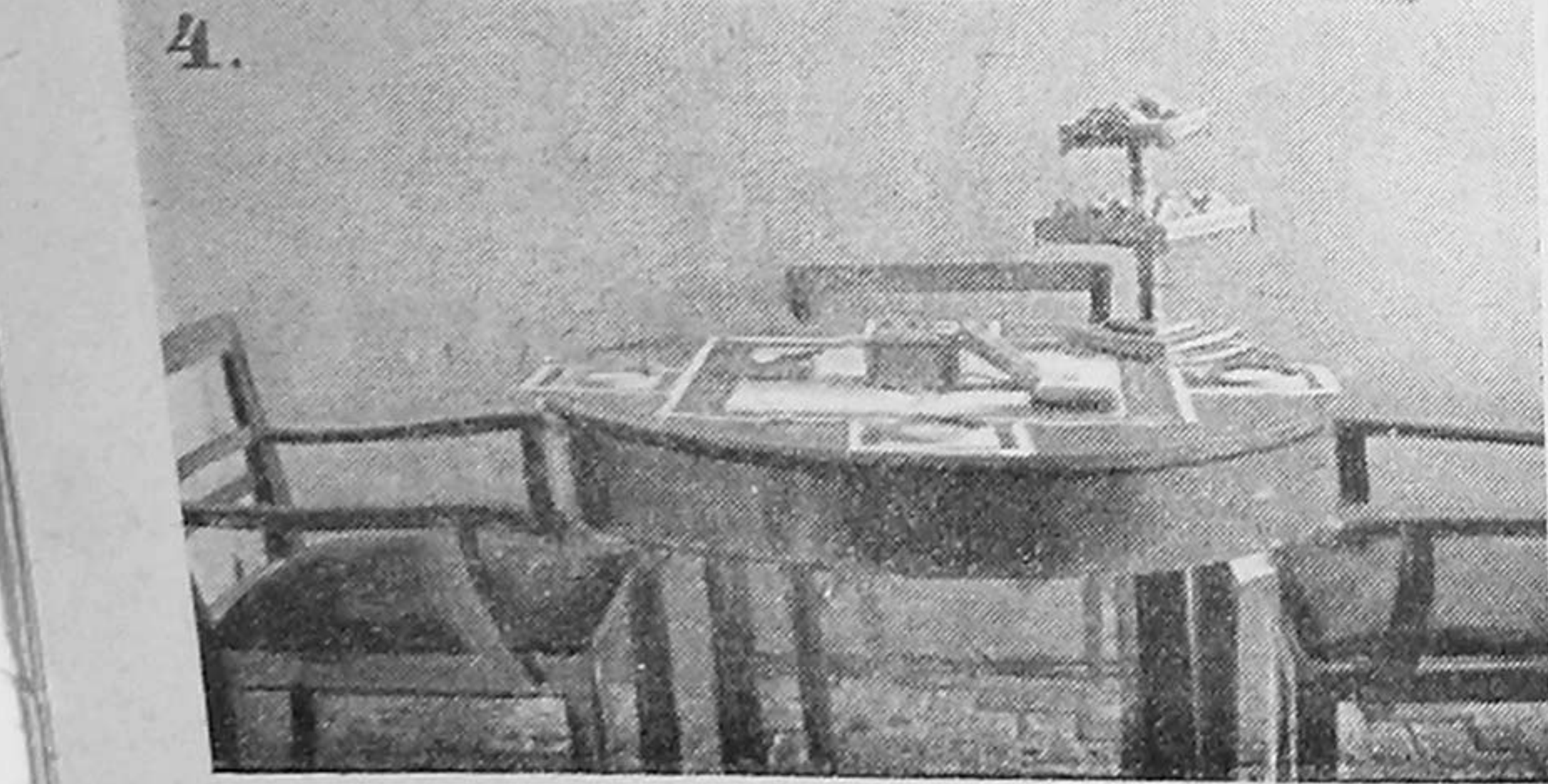
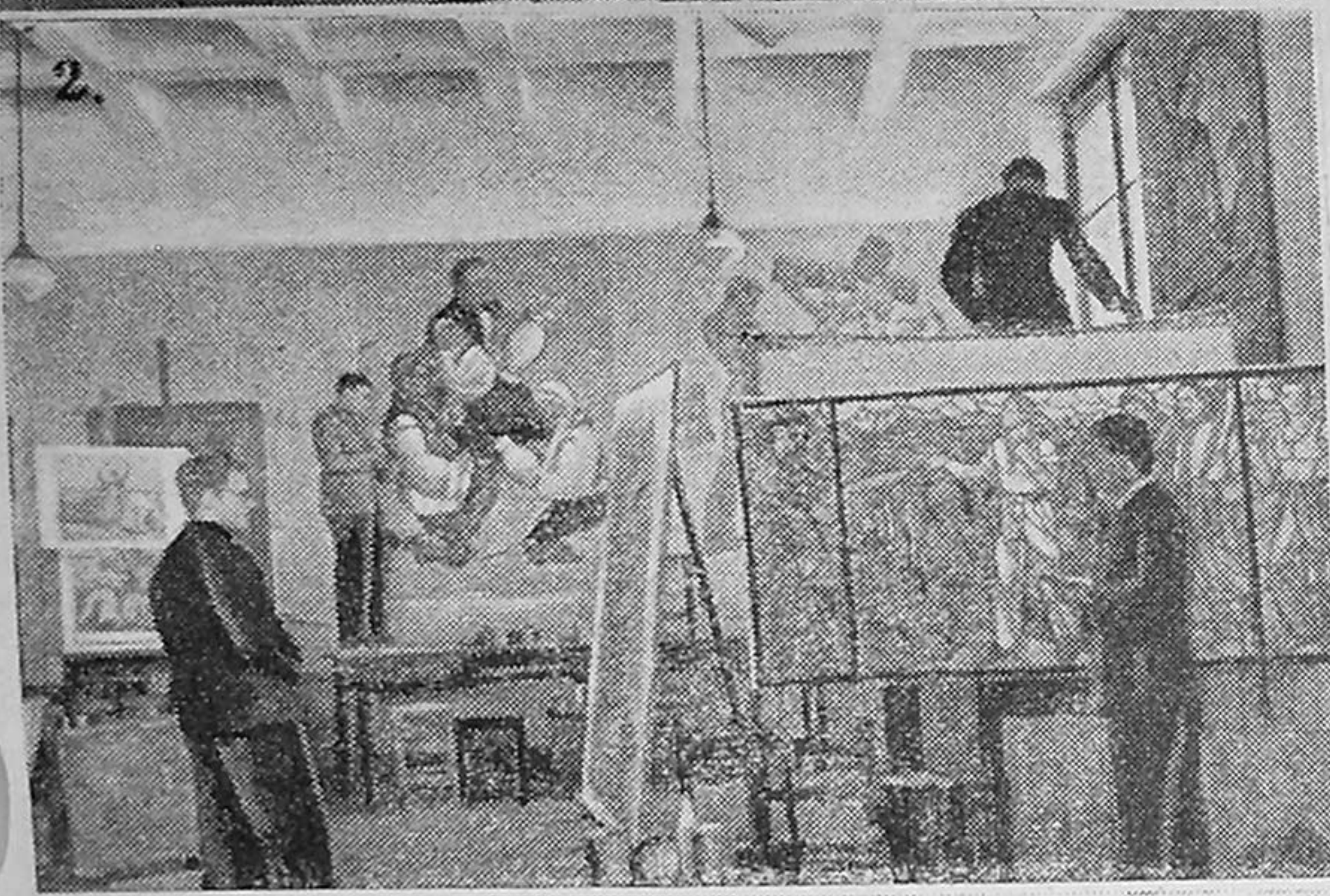
ОЛІЙНИЧУК I.

Кого люблю?

Люблю я тих, що люблять труди
І в них знаходять щастя.
Не знаю тих, що з криком всюди
Будують те — що дасться.

Люблю я тих, що хочуть жити
Життям твердим, суворим,
Що йдуть вперед з чолом відкритим
Скоряти землю й море.

наші ШКОЛИ

Ми є свідками досі небувалого в нас розвитку українського фахового шкільництва. Українські фахові школи ростуть, як гриби після дощу, на обох боках Сяну і Збруча та нашого старого дідуся Дніпру. Наша молодь, зрозумівши вагу фахової освіти, гонить тих шкіл, щоб набути так потрібного нашому народові знання: школи, як чувати, скрізь переповнені через бережливе громадянство мало відомо про ті наші школи. Купіть побіжний погляд бодай на найближчі до нас.

Від минулого року фахова освіта в Галичині зробила великий крок, але з усіх типів фахових шкіл попереду йдуть торговельні. В той час, як пишемо ці рядки, нараховується аж двадцять сім: Двадцять три нижчого ступеня (дворічні) з них чотири школи вищого типу (однорічні). В перших коло шости з половиною тисячі нашої молоді обох полів, — гих коло 350 душ. Отже в найближчій часі будемо мати досвідчених торговельників, крім тих, що побирають науку по той бік Сяну в Ярославі, Грубешові і т. і.

Промислові й технічні школи маємо також двох типів: і нижчого. До першого належать середня хемічна школа у Львові та її філія у Дрогобичі. Ці школи є перехідним між школою середньою й вищою: вони дають можливість своїм абсолювентам або продовжувати далше у вищій школі, або самому стати на рівні ноги, як добре знає техніковий. В хемічній школі є, напр., такі спеціальні відділи: хемічна агрономія, технологія ропи та фарбарство. В тих усіх школах разом побирає науку понад півтори тисячі та учениць.

Крім того маємо скрізь по краю тринадцять нижчих шкіл, куди мають доступ наші юнаки по закінченні сільської народної школи. З тих найбільше є шкіл механічних — столярські, шлюсарські, електротехнічні, але серед них маємо гарбарські (Львів і Станиславів) та друкарську школу (Станиславів). В цих школах учиться різного ремесла коло двох тисяч хлопців та дівчат.

А от і спеціально жіночі школи. Їх також є два роди: — середні і вищого типу. Першого роду є десять шкіл: сім кравецьких, дві школи домашнього господарства і одна школа для виховниць дошкільця. До другого типу (як давні ліцеальні) належать дві фахові школи: домашнього господарства у Станиславові та Школа суспільної опіки у Львові. До них приймають тільки дівчат по 18 роках.

Крім того все вже підготовлено до відкриття Дівочеї вецької школи вищого типу у Львові.

Ці школи мають для нас особливе значення. Такі, скажімо, школа суспільної опіки, маємо ми вперше. (До нас наші не мали). До згаданих шкіл ходить понад 700 учениць.

Оце був би побіжний перелік найголовніших фахових і польських шкіл в Галичині. Як бачимо, в перелічених п'яти школах вчиться коло дванадцяти тисяч нашої молоді багато ще бажаючих лишилося поза їх стінами!

Очевидно, що перелічених шкіл ще дуже й дуже мало на наші потреби, можливості, так і на кількість бажаючих.

Одно лиш ясно видно: наш народ рушив уже з мертвого на якій він досі стояв щодо фахової освіти. Наше громадянство всі сили напружує, щоб матеріально допомогти шкільній справі. Тож можемо надіятися на світле завтра.

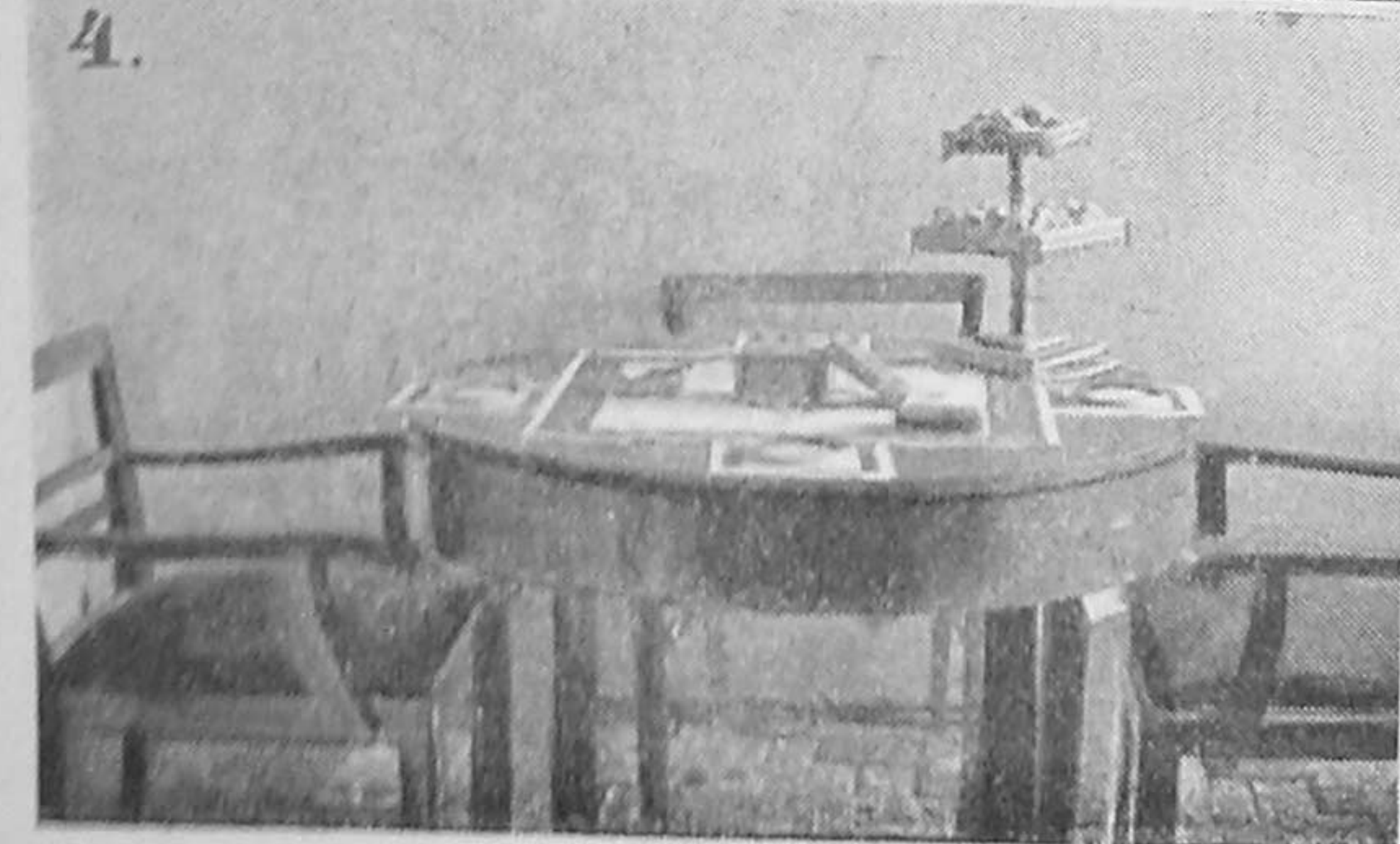
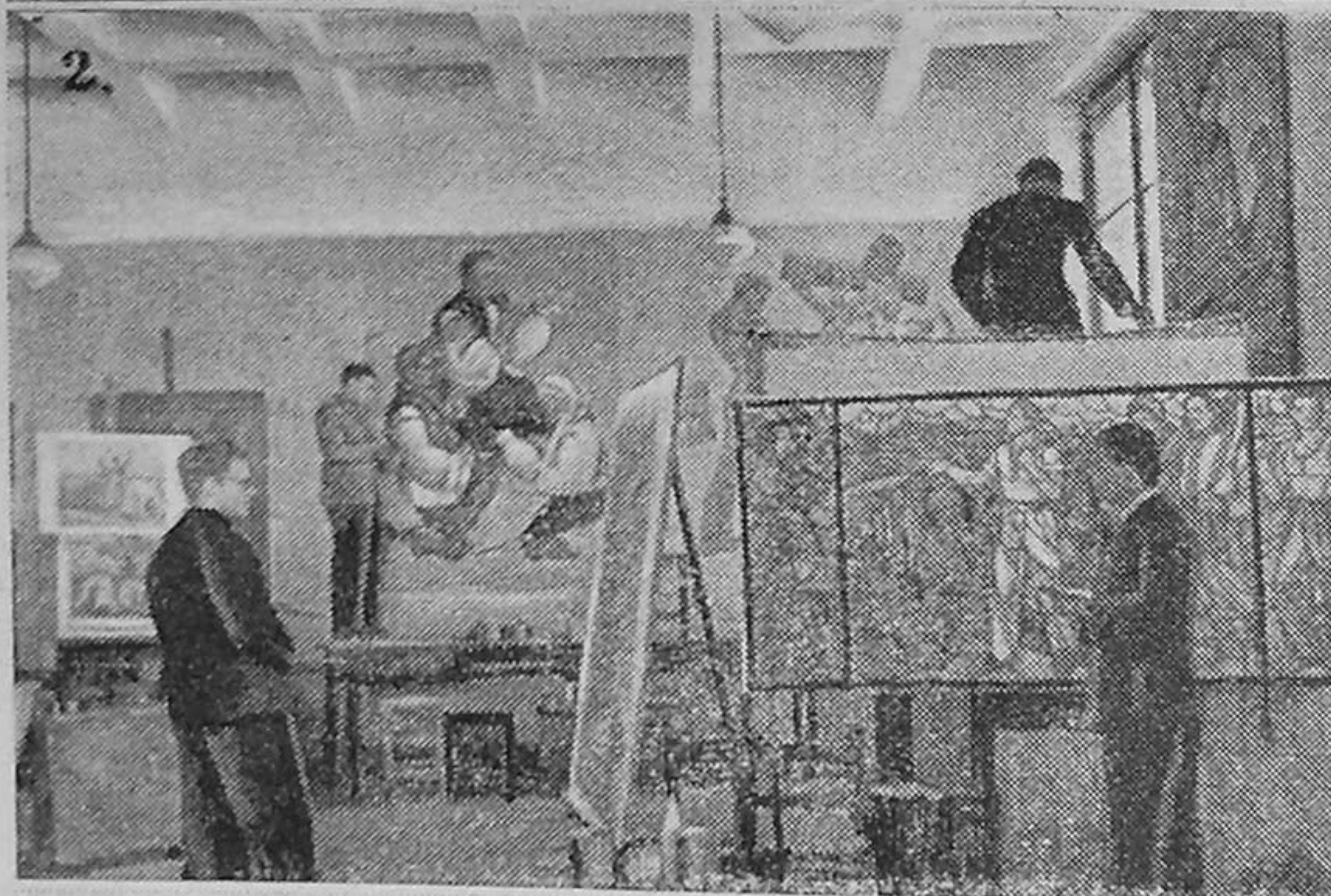
Але про одно не повинні ми забувати всі разом: освіта не сміє знижувати інтелектуального і морального рівня нашої молоді! Поза своїми фаховими знаннями мусить вона досягнути у своїх школах і якнайвищого ступеня інтелектуального а понад своїми безпосередніми й особистими інтересами навчитися мати інтереси нашої національної спільноти!

Про перше мають подбати учителі в школах, а про друге на хвилину не сміє забувати сім'я і школа — ціле українське громадянство — разом!

СВІТЛИНИ ФАХОВИХ ШКОЛ У ЛЬВОВІ

1, 2, 3 Мистецька школа, 4. Дівоча промислова школа, 5, 6. Торговельна школа, 7. Хемічна школа, 8. Година ська школа, 9. Гарбарська школа, 10. Промислова школа металістів.

В. А.

Ми є свідками досі небувалого в нас розвитку українського шкільництва. Українські фахові школи ростуть, як обидва боки Сяну і Збруча та нашого старого дідуся Дністру. Наша молодь, зрозумівши вагу фахової освіти, готується до тих шкіл, щоб набутися так потрібного нашому народові знання: школи, як чувати, скрізь переповнені через березня рокового громадянству мало відомо про ті наші школи. побіжний погляд бодай на найближчі до нас.

Від минулого року фахова освіта в Галичині зробила великий крок, але з усіх типів фахових шкіл попереду йдуть торговельні. В той час, як пишемо ці рядки, нараховано аж двадцять сім: Двадцять три нижчого ступеня (дворічних чотири школи вищого типу (однорічні). В першому коло шости з половиною тисячі нашої молоді обох половин гих коло 350 душ. Отже в найближчій часі будемо мати досвідчених торговельників, крім тих, що побирають науку по той бік Сяну в Ярославі, Грубешові і т. і.

Промислові й технічні школи маємо також двох типів і нижчого. До першого належать середня хемічна школа також технічна у Львові та її філія у Дрогобичі. Ці школи пом'якшують перехідним між школою середньою й вищою: вони дають можливість своїм абсолювентам або продовжувати далі у вищій школі, або самому стати на рівні ноги, як добрий техніковий. В хемічній школі є, напр., такі спеціальні відділи: хемічна агрономія, технологія ропа та фарба. До того ж типу шкіл належить і мистецька та музична школи. В тих усіх школах разом побирає науку понад півтори тисячі та учениць.

Крім того маємо скрізь по краю тринадцять нижчих шкіл, куди мають доступ наші юнаки по закінченні народної школи. З тих найбільше є шкіл механічних, столярські, шлюсарські, електротехнічні, але серед них є і гарбарські (Львів і Станиславів) та друкарську школу (Станиславів). В цих школах учиться різного ремесла коло двох тисяч хлопців та дівчат.

А от і спеціально жіночі школи.

Їх також є два роди: — середні і вищого типу. До першого роду є десять шкіл: сім кравецьких, дві школи домашнього господарства і одна школа для виховниць дошкільця. До другого типу (як давні ліцеальні) належать дві фахові школи: школа господарства у Станиславові та Школа суспільної опіки. До них приймають тільки дівчат по 18 роках.

Крім того все вже підготовлено до відкриття двох спеціальних жіночих шкіл вищого типу у Львові.

Ці школи мають для нас особливе значення. Такі школи суспільної опіки, маємо ми вперше. (До нас колись були дві подібних: у Варшаві і Празі, але ми там їх не мали). До згаданих шкіл ходить понад 700 учениць.

Оце був би побіжний перелік найголовніших фахових шкіл в Галичині. Як бачимо, в перелічених школах навчається коло дванадцяти тисяч нашої молоді, багато ще бажаючих лишилося поза їх стінами!

Очевидно, що перелічених шкіл ще дуже й дуже мало на наші потреби, можливості, так і на кількість бажаючих.

Одно лиш ясно видно: наш народ рушив уже з мертвої на якій він досі стояв щодо фахової освіти. Наше громадянство всі сили напружує, щоб матеріально допомогти шкільництву. Тож можемо надіятися на світле завтра.

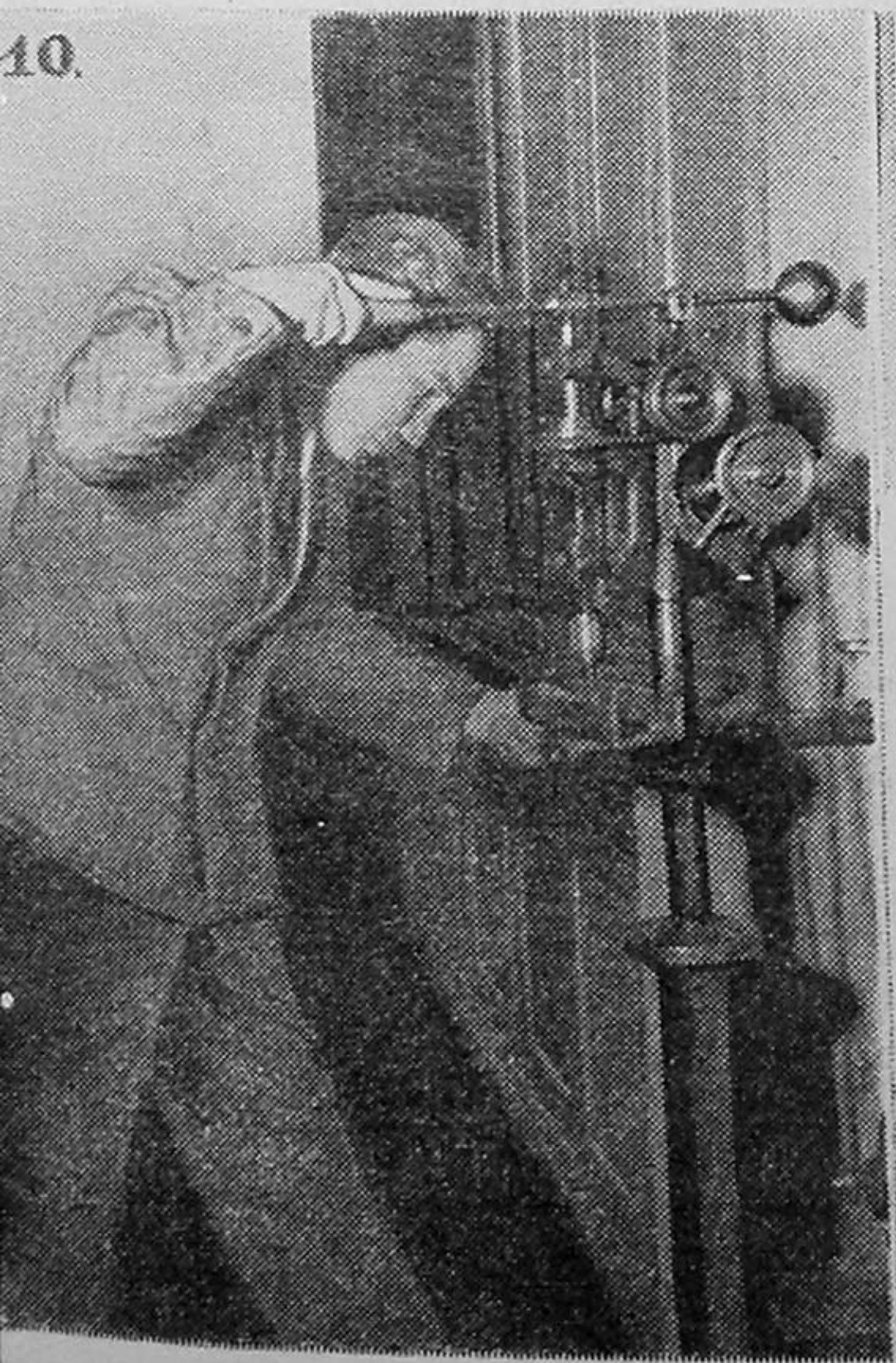
Але про одно не повинні ми забувати всі разом: фахова освіта не сміє знижувати інтелектуального і морального рівня нашої молоді! Поза своїми фаховими знаннями мусить бути загальна освіта, яку можна досягнути у своїх школах і якнайвищого ступеня інтелектуального розвитку. А понад своїми безпосередніми й особистими інтересами мусить навчитися мати інтереси нашої національної спільноти!

Про перше мають подбати учителі в школах, а про друге на хвилину не сміє забувати сім'я і школа — ціле українське громадянство — разом!

СВІТЛИНИ ФАХОВИХ ШКІЛ У ЛЬВОВІ

1, 2, 3 Мистецька школа, 4. Дівоча промислова школа, 5, 6. Торговельна школа, 7. Хемічна школа, 8. Голубинська школа, 9. Гарбарська школа, 10. Промислова школа металістів.

Фото В. В.

В ХЕМІЧНІЙ ШКОЛІ

Осінній ранок. З густої мряки починають виринати сірі маси кам'яниць. Місто починає будитися до життя — з шумом приносяться перші трамваї, самоходи й вози; через вулицю перебігають перші перехожі, поспішаючи до праці. Дедалі починає показуватися на вулиці щораз більше молодих людей з бадьорими обличчями з книжками під пахвою — це учні. Ось двоє з них — шапка з фантазією набакир — звертають на Зигмунтівську і ось вони вже перед величним будинком ч. 17; не нагадує цей будинок типової школи з характеристичними городчиками попереду, з великою вивіскою над входом до центру — ні, це — звичайна сіра кам'яниця зі звичайнісінькою брамою — в'їздом і невеликими написами на ній: „Народна Школа“, „Технічна школа“, „Хемічна школа“. Проходять через цю браму малі діти з вселюдної школи, поважні „панове техніки“, ну і врешті — майбутні визначні хеміки. Хто хотів би перший раз прийти до хемічної школи, мусів би обов'язково взяти з собою компас, бо легко заблудити. Може трапитися пригода: ідете, наприклад, з доброю

думкою послухати якогось цікавого викладу про атоми, а опинюєтесь в класі, де учитель старається всякими способами пояснити учням, що $2 + 2 = 4$. Тож краще, щоб не було таких прикрх непорозумінь, іти так: з брами направо, тоді по дерев'яних (вже дуже стертих) сходах знов направо, ще раз направо, тоді наліво і вкінці — якщо хочете до першого курсу — ще раз направо. А тут дуже весело. Учні сходяться до клас. Приємно дивитися, як гуцулочки в гарних козушках маршують до школи. А їх тепер тут багато! Взагалі кількість учнів дуже зросла. Минулого року були лиш два відділи підготовчої класи, а тепер самої молодшої підготовчої — три, а є ще старша підготовча, дві класи першого курсу та дві класи другого, що вчиться пополудні. В кожній класі багато більше учнів, як було минулого року — тепер у нас гамірно й тіснувато. — Ще недавно доводилось учням зводити між собою боротьбу за крісла; та „кріслова кампанія“ врешті скінчилася, коли вмішалася до неї дирекція й доставила відповідну кількість крісел дивовижної форми й розмірів. В своєму роді це оригінально і ми з цього вдоволені.

З початку року ми також не мали власного дзвінка, але тепер аж три скликають на науку: великий суворий дзвін технічної школи, дзвінок народної школи і наш наймиліший дзвіночок, що міститься над дверима кожної класи. Наші симпатії до цього дуже змінні. Коли сповіщає нам початок якоїсь цікавої лекції, любимо його дуже й радо слухаємо; коли ж заповідає годину, на якій професор потягне нас непідготованих до відповіді, видається нам найприкрішим дзвінком у світі.

II.

А на перерві виходимо на балкон від подвір'я і любуємося останнім сонячним промінням, що ще час від часу змилюється й загляне у наш кутік. На подвір'ї бавиться дівчата народної школи — крикливі створіння. З другого боку стоять з мінами дорослих панів, з поблажливими усмішками учні технічної школи; часто вони співають, тоді маємо гарні безплатні концерти.

Тоді можна почути перестрашений голос: „Товариш, хто ще з фізики не був питаний?“

І розпачлива відповідь брентить:

— О, Господи, я напевно буду нині питана, а понімаю зеленого не маю — „баняк“ певний.

— „Е, що то — „учень без двійки, як вояк без кріса“ — потішає котрийсь із товаришів. Та в тій хвилині робить всім гаряче, бо до класи входить професор, поважний і рішучий, а його великі окуляри на носі не віщують доброго.

— Молитва.

Далі хвилина спокою, наче перед бурею, і з течки професора висувається добре всім знайомий зшиток з темної синій обгортці. Всі слідкують за обертаними картками на кого впаде вибір. І ось він падає. Нещасна жертва всо підходить до таблиці.

— Розкажіть про гіроскоп.

Тиша. Чути лиш перегортання зшитків.

— Гіроскоп, гіроскоп, ага — гіроскоп.

— Галю, та ж то про фуркальце, ну, кажи — швидко підказує Стефа.

Перевірка знань іде зі змінним щастям — одним краще йде, другим гірше. Та врешті професор переходить до викладу нового матеріалу — тоді тиша, тоді увага...

Або перед годиною української літератури:

— Героїчна епопея... скажи швидше, що таке героїчна епопея?

— Ану, швидко мені про „Неофіти“ Шевченкові — там провідна думка?

III.

Але в школі при Зигмунтівській вулиці нема лябораторії точніше — є дуже маленька, дитяча, не для майбутніх міків. Підготовчим класам більшої не треба, бо вони тіл підготовчі, але перший і другий курс нею задоволитися не можуть. Вони відбувають свої хемічні вправи що десь гий день у давньому IPT-і при вул. Сакраменток ч. 10. В димо до неї дверима з білими матовими шибамми. За ними тягнеться довгий коридор, по лівому боці якого великі вікна виходять на подвір'я, по правому — двері провадять до лябораторії, а по обох боках — лівому й правому — стоять заклені шафи з безліччю пляшечок з різними речовинами які тільки хемікам відомі. Щоб одну таку шафу оглянути треба б цілого дня. Лишаємо тут свої плащі і входимо в лябораторійну залі. Сідаємо на свої місця біля столів. Деякі учні вже мають лябораторійні плащі; одні чорні; деякі сині; Соня має білий. Перший раз товариші сміялися з плаща й з неї; казали одні, що вона виглядає, як лінійка, інші — як пекар, але вона хоче виглядати лише як хемік і тому швиденько береться до роботи. На столі лежить зшиток, в якому вона записує хемічні реакції — це „лябораторійний щоденник“. Ще недавно ми з тривогою й довір'ям споглядали на пробівки, стативи, фільтри й пляшечки з реактивами, але тепер з тим усім освоїлися й любимо аналітичну хемію. Ще не почалась година, і учні зібравшись гуртами, провадять жваві дискусії.

— Бачите, — чується з одного гуртка — і знову ці електрони тут перешкоджають; здавалося, вже все було ясно, але електронів рішуче забагато.

— „Ні, не забагато, вони десь мають своє місце“ — відповідає інший учень — „а — а! зараз, зараз, ану до раз перечеислім та додаймо цих два електрони... ну, ось і добре“.

А біля таблиці знов чути: „А візьми но дві молекули“ — і враз увагу всіх приковує вигук:

— Дивіться, дивіться — тріюмфує один з учнів, домагаючи пробівку з синьою рідиною.

— Це так гарно вдалося мені одержати берлінську сиприну!

Та ось дзвінок, входить професор, починається праця. Учні бігають по залі, шукаючи потрібних кислот, вливають їх до пробівок, доливають інших, підгрівають. Довірений професора учень Славко стоїть у дверях малої кімнати „святині хемії“, в якій стоять посудини з усякими катіонами, розливає їх до пробівок і дає всім, що стоять рядочком біля дверей.

Та ось у першій залі зчинився шум. То Соня полекла бо експеримент їй не вдавсь: пробівка при швидкій реакції розігрілася й Соня попекла собі пальці, а при тому наробила стільки диму, що аж сиво. Надя знову має повні очі, бо понюхала амоняку, а котрийсь товариш зробив таку кватерніну й так немилосердно скривився, що аж смішно. Цей учень занадто наблизив свій ніс до $H_2 S$.

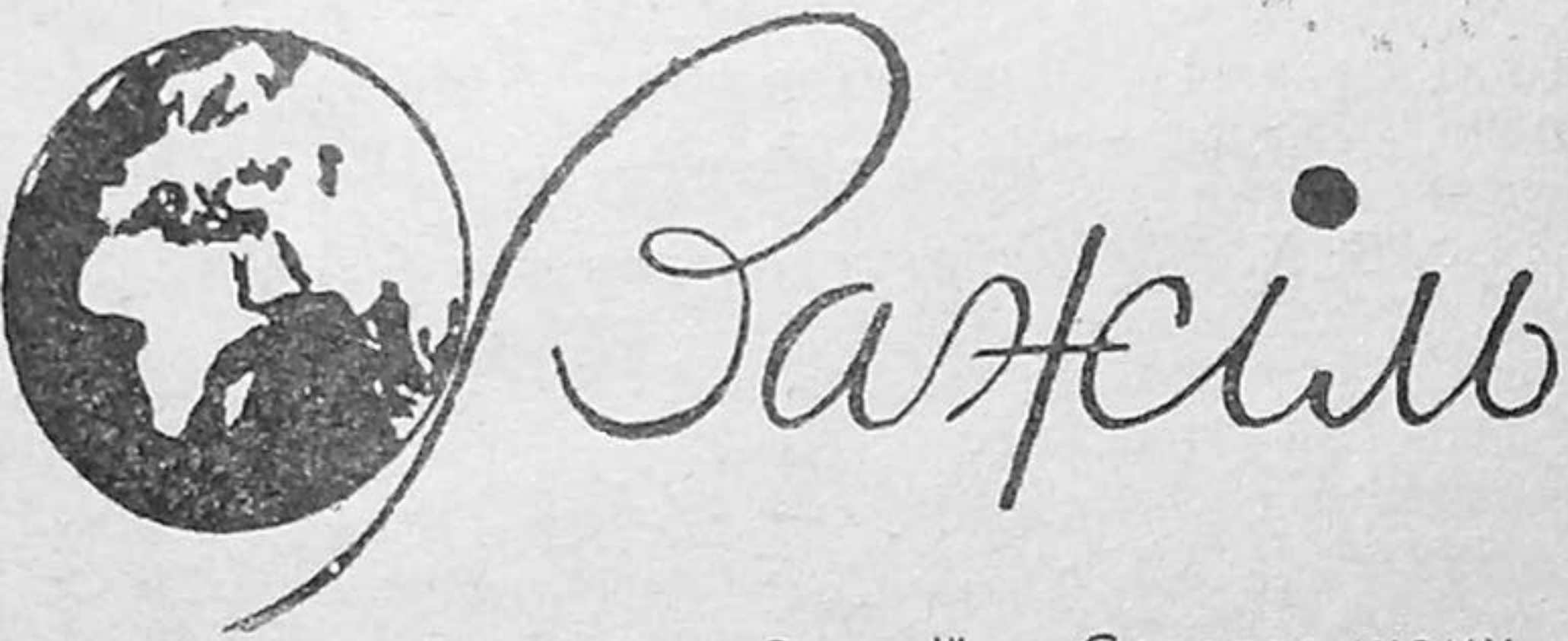
Словом, праця кипить, як у пеклі смола. Вона йшла швидше, як би не треба було ходити за відчинниками.

нас брак, бо ж кожний знає, що тепер час воєнний. Знайшовши відчинник, сядеш та й „відкриваєш“, що там мішано в тій пробівці. „Відкриваєш“ і сяк і так і ніяк не ходиш. Ідеш з сумною міною до професора, а він лише дивиться й ані півсловечка не скаже, ідеш на своє місце далі „відкриваєш“. Доллеш якоїсь речовини — витворився ртутний осад, і ніяк не можеш відгадати, що це може бути. Ба йти до „форцера“ — може щось порадить (і на пробах це можливе, але, як доведеться здавати кольоквії, то це гірше, бо професор питає кожного зокрема, і то аж в третій кімнаті).

А коли „відкриєш“, що за віха, що за радість! Одне другого кричить: „Стефа, я відкрила Pb“. Там далі чути голос: „Я відкрив As п'ятивалентне“.

Чуються при тому притишені розмови, сміхи задоволення, мурчання пальників. Мається враження, що ми опинилися в мушкетерському серед працьовитих мурашок. За годину — дві можна отримати результати праці: в стативах стоять рядочком проби з усякими осадами й кольоровими розчинами, — рожевий розчин Чунгаєва, синій — синь берлінська, яскраво-червоний із заліза, врешті ясножовтий — з оливом, чорний — з кривим сріблом і багато білих. Непомітно минають години: професор радить кінчати реакції, — вже 10,30.

— Чи встигнемо ще зайти пішки? Тепер поспішаємо до теоретичних викладів до школи при муніципальній. Приходимо ще перед дзвінком. Дехто береться до снідання, інші повторюють завдане. Клясовий вийти важним повільним голосом оголошує, що час принести гроші для контрольних зшитків. Наші соловейки — Ірка й Муха — співають тужливих пісень. Дві нерозлучні Марійки, звичайно, сваряться. Тут також творяться багатовартісні епізоди такого зразка:

На східному березі о. Сицилії в Середземному морі лежить місто Сиракузи — найбільше і найбагатше місто острова і одне з найвеличніших міст Греції. В період розквіту в ньому нараховувалося до 500.000 мешканців, багато храмів і громадських будинків. Це був центр культурного та наукового життя тієї доби. Колись незалежна грецька держава, Сиракузи були завойовані Римом і перетворені на Римську колонію.

В третьому столітті перед Р. Х. Рим вів війну з Картагою. Знаменитий картагінський полководець ГАНІБАЛ завдав Римові нищівного удару при Каннах. Скориставшись з цього, Сиракузи повстали проти римського панування й вирішили повернути свою незалежність.

Але оправавшись від поразок, завданих Ганібалом, римляни з полководцем Клявдієм Марцелом на чолі в 214 році до Р. Х. знову підійшли під стіни Сиракуз.

Місто лежало на самому березі моря, з усіх боків обнесене високим камінним муром. Римляни оточили місто, і почався штурм міських стін стінобитним знаряддям.

Але тут на римлян чекало щось несподіване, небачене досі і незнане: з величезних важелів, що височили над муром, раптом над головами приголомшених римлян почали виступати якісь гаки, залізні лапи, помацки... Вони харили римські стінобитні машини і скидали їх у море, перевертали і розбивали кораблі, що підійшли близько до берега. Величезні колоди і камінні брили, такі важкі, що людські сили неспроможні були не тільки кинути їх, але й підняти, влетіли на римлян, спустошуючи їхні лави. З навколишніх вербів римляни бачили, як з міста наводили на їхні кораблі дзеркала, що яскраво блищали на сонці, і кораблі несподівано, самі собою, займалися і гинули.

Серед римлян почалася паніка. В усьому тому вони вбачали щось надприродне, бачили втручання якоїсь вищої сили.

Два роки тривала облога Сиракуз римлянами. Населення міста, натхнене генієм Архімеда, твердо відстоювало свою незалежність, але нарешті римлянам удалося зламати опір, Сиракузи були взяті в 212 році до Р. Х.

Клявдій Марцел, розуміючи всю велич Архімедового розуму і все значення його хисту, наказав своїм воякам бе-

„Наша кляса є морова:
Хлопці гарні, що аж страх,
Про дівчат як лиш згадаю,
То бере мене вже жах“.

„Любо, знаєш, ми мусимо заждати на нашого редактора, бо вже треба, щоб газетка висіла, а його нема“.

— „Я нічого не маю проти того, щоб його побачити“ — весело викрикує Люба.

Редактор — учень з другого курсу, що приходить щойно з другої год., бо тоді починається друга зміна і наука другого курсу. Стінну газетку видає читальня, що повстала з ініціативи першого й другого курсу. Вона має різні гуртки, але сама ще дуже молоденька, багато ще в ній тільки намічено здійснити.

А раз на тиждень відбуваються ввечері від 5 — 8 год. технічні рисунки. Дні тепер коротші й наука починається смерком. Перед годиною всі розкладають свої знаряддя, немов справжні інженери. Стук моделів, лоскіт ліній і прикладниць розходиться по класі.

— Лідо, чи в тебе виміри добрі, що тепер будеш робити?! — питає сусідка.

— Дуню, дай гумку!

Так минають три години, наче батогом тріснув. А потім поворот до дому — темно й непривітно, але що робити — ночувати в школі не будемо, тож рушаємо сміло в путь.

Задумуємося частенько над тим, до чого допровадить нас ця школа, і радіємо, що скоро досягнемо мети, про яку мріяли багато в минулі роки; ми станемо самостійними повновартісними працівниками, що віддячать своєму народові корисною працею за ті жертви, які він для нас тепер кладе. Перед нами велика майбутність, великі можливості праці на користь, як свою, так і своєї організованої спільноти — тож не лякаймося труднощів, не жалуймо сил! (А + Б)

регти старця. Але римляни не знали його з лиця. Вдершись до міста, вони жорстоко мстились сиракузянам на довгий опір, грабуючи та вбиваючи всіх, хто потрапляв їм під руку.

75-літній Архімед сидів у саду, заглиблений у математичні розрахунки і креслив на піску геометричні фігури. Угледівши вояка з мечем, він злякався, що той перешкодить йому, і крикнув:

— Розбий голову, але не займай моїх фігур!

У відповідь на це римлянин ударив його мечем у голову.

Марцел, засмучений убивством Архімеда всупереч його наказові, звелів поховати його з почестями і спорудити на його могилі пам'ятника у вигляді кулі — символа безмежної гармонії — з циліндром. Це бажання самого Архімеда, висловлене ним ще за життя.

Про життя цього найталановитішого механіка, математика і фізика до нас дійшли дуже скупі відомості. Архімед народився в 287 році до Р. Х. в Сиракузах. Батько його був астрономом. Все своє життя Архімед віддав служінню науці і обороні рідного міста, його незалежності і культури.

З усіх наукових праць Архімедових до нас дійшли тільки деякі з його трактатів, але й цього цілком досить, щоб оцінити все значення праць цього першого стародавнього математика. Він перший зв'язав математику з іншими науками — фізикою, астрономією, механікою і статикою. Він перший визначив об'єм і поверхню кулі, циліндра і конуса. Він дав нам числовий вираз для „π“ — відношення кола до його діаметра, закон про рівновагу важелів, про центр ваги і багато інших. Йому приписують до сорока винаходів у галузі практичної механіки — різні машини, важелі, блоки і гвинти. Гвинти Архімеда досі застосовуються в авто- і кораблебудівництві.

Загальновідомий і закон Архімеда про вагу тіла зануреного в рідину. Збереглося оповідання про те, що цар сиракузький дав Архімедові золотий вінець і звелів визначити, не ламаючи речі, чи не втаїв ювелір якусь частку золота, підмішавши натомісць трохи срібла.

Довго міркував Архімед, як розв'язати це завдання. Якось трапилось йому купатися в ванні, і він помітив, що його тіло, занурене в воду, немов би стає легшим. Йому враз впало на думку, що зваживши вінець у воді й у повітрі, а також зваживши витіснену тим вінцем воду в посудині, він вирішить завдання. Кажуть, що Архімед так зрадів, що вискочив з ванни і, забувши вдягнутися, вибіг на вулицю з криком:

— Еврека! Еврека! (Знайшов!).

Він також розробив досконало теорію важелів. Він висловив думку, що довгим важелем можна підіймати величезну вагу. Зробивши потрібні математичні розрахунки, він гордо сказав:

— Дай тільки мені точку опору, і я зрушу Землю!
М. Туркало.

1. ШО ЗНАЧАТЬ НАЗВИ МІСТ: ЙОКОГАМА, НОГАСАКІ, ТОКІО?

На головному острові Японії — Гондо, або Ніппон (по-китайськи це значить — країна сходячого сонця) лежать міста: Токіо та Йокогама. Перше з них у старовині звалось Кседо — Водна брама. Тепер звуть його Токіо — східна столиця. „Йокогама значить стільки, що поперечний берег“, а Ногасакі, — розташоване на острові Кію-Шінг значить довгий вал.

2. ШО ТАКЕ СЯЖЕНЬ?

Ще досі мірять дрова в лісі сажнями, а перед впровадженням нової системи мір сажня вживали загально як міри довжини; це приблизно 9—10 стіп, бо така саме віддаль між кінцями середущих пальців рук, випрямлених в протилежні боки. Сяжень дров був звичайно 6 стіп завдовжки і завширшки, але об'єм його бував дуже різний, — це залежало від того, які завбільшки були поліна.

3. ШО ЗНАЧИТЬ СЛОВО „МОДА“?

Слово „мода“ — латинського походження, але до нас прийшло з Франції. Modus — це спосіб. Коли француз каже „à la mode“, розуміє це як підпорядкування в поведінці і способі вибирання смакові даної доби. Слово „мода“ має різні відтінки значення; у нас його значення зосереджується в тому, що визнаємо, як гарну, нововведену форму одягу; одягатися по-модному — значить одягатися згідно з смаком доби.

4. ПРО ТЕ, ШО СТАРОДАВНІ ГРЕКИ НЕ ЗНАЛИ ПІДКІВ.

Підкови були знані в старовину. Вже римська кіннота уживала підків, але прикріплювала їх до копита ремінцями.

5. ...що одна хвилина — це 0.1 секунди, бо саме стільки треба часу, щоб заплющити очі. Вибух 1 кілограма динаміту триває 0.01 сек., отже одну десятину хвилини. Швидкість грому ще більша, бо 0.00005 сек.

6. ...чому серединою ріки вода пливе швидше, як при берегах? Кожний, хто пливе човном, використовує це явище, бо вода серединою ріки пливе швидше, як при берегах. Причиною цього явища є збільшення опору тертя, що його вода мусить перемогти. Він при берегах куди більший, як на середині ріки. Передовсім ріки з плоскими берегами мають по середині рвучку течію, а при берегах повільну. Вода при берегах мусить поборювати великий опір тертя, тому і швидкість її маліє.

7. ШИРЯКОВИЙ КУРС

В 8 числі „Дороги“ за серпень помістили ми статейку під заг. „Даймо українській молоді крила“, про значення ширякового спорту. Тепер довідуємось, що небаром відбудеться в Німеччині біля Бресляв ширяковий курс для молодих українців. Інформацій в цій справі вділяє п. Володимир Мацьків, Львів, Бескіденштрассе 14.

Б. К.

ДОБА

Душа горить новою ерою,
Західний ритм у ній росте.
З-за гір блакититься кавалерія
Летить, грохочучи, у степ.

Окутавшись у синє мариво,
Тремтить від жаху далечинь.
А навкруги цвітуть пожарами
Вогні палаючих мечів.

Крилаті коні чешуть гривами
І мчить на віжках вітрогрань,
Холодний піт з них пада зливами
На землю, стомлену від ран.

І зорі-іскри під копитами
Злітають, дзвонячи в імлу,
І аж за горами розритими
Я чую відгук грізних лун.

Душа горить новою ерою,
Західний ритм у ній росте.
Вперед, блакитна кавалерія,
Тебе чекає спраглий степ!

Запахними коріннями

приправляють каву в деяких сторонах світу. Що край, то обичай — то ж знаємо багато способів її приладжування. Та без огляду на спосіб приладжування і на рід кави потрібна завжди домішка з „Млинком“, яка доповнює і ушляхотнює смак кожної кави. Хто сьогодні набуде пачку з млинком і написом Доска Франк, то ствердить: — є в ній те, що знали й цинили чотири покоління добрих господинь, а саме: правдивий

Frank

НАШОГО ЖИТТЯ

МОЛОДЬ ЛИСЕНКОВІ

Чомусь так склалося, що саме молодь інчує ювілейний рік великого композитора.

В залі Літературно-мистецького Клубу відбувся в останніх днях листопада концерт під гаслом „Молодь-Лисенкові“. Програму виповнив „Курс музичної освіти молоді“ при Спілці Праці українських Музик. При виповненні програми в залі розпочав концерт д-р. Василь Твицький, вясняючи присутнім завдання і цілі цього курсу.

Юрій Тисовський виголосив поправно виступивши реферат, головню підкреслюючи в ньому вплив Лисенка на молодь, що студіює.

В музичній частині почули ми, на жаль, лише чотирьох виконавців: були це — Олександра Кізлик — фортепіан та Марія Дроздовська, Олександра Пеленка й Роман Кухар — спів. У всіх виконавців видно поважний вклад праці на добру підготовку — несмілість та тремтіння молодих артистів треба виправдати тим, що це їхній перший прилюдний виступ.

Отже починаємо вкінці й серед львівської молоді якість життя. Цей концерт — перший прояв його активності. Ждемо нетерпляче на дальші.

На світліні, що вгорі, бачимо наших молодих музик, посередині п. Мар'яна Лисенко, дочка композитора.

НА ШЛЯХУ ДО ВЧИТЕЛЬСЬКОГО ЗВАННЯ

Аня чекала на „сімку“ коло Віденської каварні. Була це струнка чорнява дівчина, з бистрим поглядом очей і рішучістю у стягнених бровах. Чекання

продовжувалося. Аня з нетерплячістю поглянула на годинник, що саме показував 7.30 год., і спрямувала свої кроки на вулицю Сикстуську. „Впала“ на Марійку, що з течкою в руках, ставляючи величезні кроки, спішила в напрямі Гетьманської вулиці.

Привіталися.

— Уяви собі, Марійко — до вчительської семінарії треба їхати 20 хв., а тут ніяк не можу дочекатися трамваю.

— То ти таки діждалася „своєї семінарії“. Пригадуєш собі? Скільки то разів у минулому році ти зітхала за педагогічним званням.

— Дуже люблю вчити — впала коротка відповідь.

— Тільки десь вона дуже далеко ця „твоя семінарія“ — аж на Богданівці.

— Але який гарний будинок! Ні одна школа немає такого — похвалилася Аня. В цій саме хвилині на закруті Ринку показала „сімка“. Аня попрощалася швидко з Марійкою, кинулася до зупинки і в одній хвилині опинилася в юрбі, що вже тиснулася до трамваю.

Кілька штовханців у бік, удар (на щастя, легкий) по голові, топтання по ногах, вкінці сильний поштовх наперед — і Аня опинилася на сідцях трамваю. 10 хвилин перед год. восьмою була вже на останній зупинці.

Взяла течку під паху й побігла стежкою через городи. У поспіху не звернула уваги на нову білу таблицю з написом „Учительська семінарія з українською мовою навчання“, що від учора з'явилася на мурі біля входових дверей. На коридорі скинула беретку (плаща не треба було скидати, бо зимно) і, беручи по два сідці, вмить опинилася на першому поверсі.

В цій саме хвилині вийшов з канцелярії терціян з дзвінком у руках і, поглянувши на годинник, став його накручувати.

— Ще хвилиночку, в мене ще немає восьмої.

— Ще дві, в мене за дві хвилини 8 год.

— Ще ні, ще ні — гомоніли кругом. Нічого не помагало. Терціян витягнув угору руку з дзвінком.

Коридор став пустіти.

Аня сиділа в останній лавці та зором новика оглядала простору й ясну залю, з широкими модерними вікнами, великою, на цілу стіну, таблицею, навіть з віконними квітниками, на яких ще видніли зісохлі бадилки трави.

Почалася лекція. Читали „Слово о полку Ігореві“.

Плили незабутні слова невідомого автора:

*Тут, коло Каяли,
Кривавого вина-трунку
Тут уже не стало;
Тут русичі хоробрії
Бенкет-учту сами
Вже до краю довели:
І сватів почастували,
Та за Руську землю й сами,
Хоробрії, полягли.*

(Переспів О. Коваленка-Романківського).

Яку проблему хотіли б ви обговорити? — звернувся до кляси вчитель після прочитання твору.

— Мені цікаво, як розумів автор патріотизм...

— А мені, як показав автор наслідки сварок між князями...

— А мені знов, як розв'язав він проблему власної сили — нагло піднесла руку Аня.

Декілька облич повернулося до неї. Мали привітні усмішки. Відчула, що з'єднала собі товаришок.

Учитель кивнув головою. Почалася дискусія на вибрану тему. Щохвилини підіймалася в клясі рука вгору, щохвилини падала думка, підтримана цитатами з книжки. Кляса брала живу участь у лекції.

А коли відізався дзвінок, хтось кинув:

— Так швидко минула година.

Зароїлося на коридорі від молоді, покотився молодечий гамір, залунав безжурний сміх. В одному кутку збивсь невеличкий гурток хлопців і, обступивши тісним перстеном високого хударлявого вчителя співу, заінтонував в'язанку стрілецьких пісень. Професор зробив рух, наче б хотів вирватися, але учні вмить це завважили.

— Ще, пане професоре, прошу послухати, чи ми добре співаємо.

Професор ще хвилину задержався, а потім силою вирвався з круга і, заклавши руки за спиною та покиваючи злегка головою, поволі пішов коридором. Велика перерва мала своєрідний характер. На коридорі запахло „кухнею“ яку організував Український Комітет. Молодь, з їдунками в руках, „летіла“ вниз. Тільки під дверима директора стовпився гурток учнів та учениць. До них підступила й Аня.

За кілька хвилин була вже в канцелярії. Коло невеличкого бюрка сидів дир. Б. та диктував щось секретарці. Аня так тихцем відчинила двері, що він її не завважив і далі рішучим голосом диктував: „Загальне число учнів 288, учителів 14, технічного персоналу 3 ос...“

Нагло відвернувся і побачив в кутку скромну постать Ані. — А ти що тут робиш? — поспитав — як кітка всунулася.

Коли б не погідний вираз обличчя та легка усмішка, можна б було його налякати. Аня побачила це й певним голосом відповіла:

— Називаюся Ганна С. Я учениця III курсу. Після іспиту захворіла і щойно сьогодні прийшла до школи. Прошу мене виправдати і видати мені легітимацію.

— То маеш щастя, бо я вже хотів сьогодні викреслити тебе зі школи. Але більше не хворій, пам'ятай — додав по хвилині, — бо буде погано. — Говорив жартівливо.

— Ні — Аня усміхнулася.

В цій саме хвилині почали сходитися. На коридорі було ще пусто, хоч з низу доходив уже тупіт ніг.

Аня пішла до своєї, ще пустої, кляси, стала біля вікна і знову задивилася на місто в долині, що так дивно гарно виглядало в зимовій імлі. Була переповнена почуттям задоволення, що стала вже справжньою ученицею учительської семінарії.

Марта Рідна

ЗА ЗМАГОВУ СПРАВНІСТЬ

На початку спортивного сезону 1942 р. проголосила Референтура Тіловиховання УЦК правильник точкування за змагання спортивних товариств. У висліді численних змагань найбільшу кількість точок добув Карпатський Лещетарський Клуб — 957 точок, 2. місце УССК — 635 т., 3. УТТ IV. — 292, 4. УТТ I. — 265, 5. Україна 98 т., 6. Гарбарня 88 т.

В групі товариств краю веде перед „Дністер“ Самбір 173 т., 2. „Черник“ Станіславів 160 т., КЛК Ярослав 94 т., „Довбуш“ Коломия 93 т., „Лемко“ Сянік 66 т., „Скала“ Стрий 64 т. і т. д.

КОПАНІЙ М'ЯЧ НА СНІГУ

Фіналові змагання за чашу Провідника УЦК між Львівською „Україною“ і перемиським „Сяном“ скінчилися подвійною перемогою України в ідентичному відношенні 4 : 3, яка в той спосіб добула ім'я найкращої футбольної одиниці.

Змагання стояли на високому рівні, а й сніг, що вкривав ціле грище, не був перешкодою для гарної і цікавої гри.

СОВГИ ДЛЯ СПОРТОВИХ ГУРТКІВ ПРИ ШКОЛАХ

За гарні успіхи в ділянці тіловиховання нагородив УЦК деякі Окружні Комітети комплетами совгів для шкільних гуртків.

УОК Коломия одержав за здобуття 212 Відзнак Фізичної Спортивності совги для спортивних гуртків при школах на 4 дружини.

УОК Самбір за участь 240 змагунів у листопадовому марші дістав для спортивних гуртків Учительської Державної Семінарії і Торговельної Державної Школи по 8 пар совгів для гаківкових дружин.

УДК Перемишль за гарну організацію листопадового бігу з участю сіл дістав совги на одну гаківкову дружину.

УОК Станіславів за здобуття 23 Відзнак Фізичної Спортивності дістав 8 пар совгів для спортивного гуртка „Спудей“ при Державній Гімназії.

НІМЕЧЧИНА ПЕРЕМАГАЄ І НА СПОРТОВИХ МАЙДАНАХ

Недавно відбулися на грищах різних місцевостей Європи кілька міждержавних змагань. Так в Брні репрезентація Німеччини перемогла Швайцарію 5 : 3, а в Штутгарті Хорватію 5 : 1. Крім того в Будапешті Мадярщина перемогла Швайцарію 3 : 0, а також Швеція — Швайцарію 3 : 1 в Цюріху.

24 ГОДИНИ ЖИТТЯ РЕКОРДУ

Новий світовий рекорд французького наколесника Мань на 100 км на медіолянським торі (час 2 : 20 : 54,2) тривав ледве 24 години, бо вже на другий день на тім самім торі спробував його побити італієць Бенедетті, і ця проба йому вдалася. Вислід 2 : 20 : 44,8 є на 9,4 сек. кращі від попереднього рекорду.

ФІС ВІДБУДЕТЬСЯ АЖ ПО ВІЙНІ

Швайцарський Лещетарський Союз подав до відома, що в цьому році не думає організувати змагань за першість у світі, популярно названих ФІС. Ці змагання хоче Швайцарія уладити аж по війні.

ДІЛЯНКА СПОРТОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Щоб остаточно узгіднити правильні назви у ділянці тіловиховання, створено при Референтурі у Львові окрему ланку спортивного назовництва, яка устійнила вже напрямні своєї праці, та розділила її по ділянках. Кожний з учасників готує назовництво своєї ділянки, яке потім іде на обговорення на спільному засіданні, де буде вислухана думка українців. До дискусії і співпраці запрошено також і загал тіловиховників і змагунів.

Наприклад, мають рішити, чи має бути скок вдаль, чи вдалечінь, вдовжнінь, вдовжину, чи стрибок у довжину.

Подібних питань знайдеться багато й у інших ділянках спорту, тому чекаємо на виследи праці цієї ланки.

В ДОМІВКАХ СТУКАЮТЬ БІЛІ М'ЯЧИКИ

Перед війною велась довший час жива дискусія на тему, чи пінг-понг можна вважати спортом, чи забавою. Очевиднячки, відмовляли тій грі назви спорту тільки, ті, що в пінг-понг не грали, але вкінці ніхто нікого не переконав. Ті що завзято грали в пінг-понг, грають і дотепер, а ті що не грали, мабуть і далі не грають.

В кожному випадку всі львівські товариства грають у своїх домівках в пінг-понг та відбули між собою ряд змагань. Готуються змагання за першість.

КАЛУШ ДАВ ПОЧАТОК В БОКСІ

Перші боксерські змагання відбулися в Калуші між дружиною „Чайка“ Калуш і сільським УТК з Підгірок. Вислід 4 : 3. Є відомість, що боксерські секції мають СТ „Україна“ у Львові, „Поділля“ Тернопіль, „Вихор“ Ямниця, „Дністер“ Самбір, Станіславів і Холм.

Ще сьогодні залишаємося під впливом гарного звеличання Лисенка вого генія краєвим конкурсом хорово І насувається на думку питання: чи вповні засвоїли скарби української музичної культури чи лише хвалямо, що нам відома безліч наших здобутих, і, що ми вже стовідсоткові „українознавці“. На жаль, серед нас молоді таке буває.

Музика — чинник, який все і всюджував сміливість до змагання життєвими труднощами, викликав із глибини душі почуття щастя і краси.

А вже зокрема від української музики йде подув любови до рідної землі. Коли подбаємо про відповідне розповсюдження цієї музики, про розбудовування її засобів, витворимо з неї смисловий національно-культурного освітлення.

Справа зовсім серйозна й вимагає нового покоління, ширшого зацікавлення. Століттями переслідує наші круги теж марна дилетантизму, поверховного „аторства“. Цей товариш із шкільної лави пограв два — три роки на скрипці й кинув її в кут, другий потягнув кілька разів смиком по своїй віолінчелі (та ба ж більше?), інший бубнив трохи в квінші. Дякувати Богу, такі люди затьверділи тепер, бо українські естради заповнюються молодими виконавцями. Гроднянство вітає успіхи Сев. Сапруля, Л. Деркач, Ів. Барвінського, М. Колінюк, Вересюка, Н. Шевченко, Барського. Нові готуються до виступів. Кордоном студіює музику кількадесят українців. Виконавців виховує до цього й львівський осередок.

Недостає нам тих, хто залишив гімназійні пороги, посвятив би всі сили дуже важливим ділянкам: музикостворенню, диригентурі й композиції. Бо хто як не правдиві фахівці відкриють заворота чужого царства звуків.

Плеяда українських музик першої пол. XX ст. виконує свій національний обов'язок в поті чола й чекає молоді зміни. Вчителів тут доволі; немає лишньої кількості учнів.

Скажимо собі правду в очі: в центрі нашого зацікавлення — танго, фокстрим, міріади „шлягерів“. Уже рідше говоримо про оперу (своєї крім „Запорожців“ і „Наталки“ — не знаємо).

Лисенка пізнали загальною школою в цьому році. Співаємо, принагідно й в гато. (Не дай Господи, відступити від нашого „аматорства“...).

Чи знаємо й розуміємо творчість К. Стеценка, М. Леонтовича? Забуваємо про українську оперну творчість! Першими Лисенковий „Тарас Бульба“, „Рівняна Ніч“, „Зима й Весна“, „Ноктюрн“, „Утоплена“, А. Вахнянина „Купальці“, Д. Січинського „Роксоліана“ та цілий ряд новітніх!

Не знаємо про М. Вербицького, І. Лисенка, В. Матюка, І. Воробкевича, Порф. Бажанського, П. Ніщинського, М. Аркаса, Ост. Нижанківського і т. Нашим обов'язком є зблизитися до цього вкладу в українську культуру, який завершують муравлиною працею наші сучасні композитори: В. Барвінський, Ст. Людкевич, М. Колесса, Б. Козак, Василь Витвицький, З. Лисенко, Р. Сімович, Ст. Туркевич-Лукіянович. Вшануємо пам'ять незабутнього Нестора Нижанківського. Не цураймося здобутих ків східно-українських музик.

Як бачимо, українська музика — це вбога сиротина, а пишна краля в розцвітті гому царстві.

Ю. Тисовський

Всім нашим Читачам, Передплатникам і Прихильникам бажаємо „Веселих Свят“ і щасливого „Нового Року“.

В цьому числі „Дороги“ починаємо друкувати сензаційне оповідання Серг. Якімовича „Мідень Андрія Войнаровського“.

Іванна Васильківна, Кути — Ви просили повідомити, що станеться з Вашими „поезіями“. Вони вже в редакційному коші. Вам радимо передусім вчитися української мови. У Вашому листі до нас було стільки похибок — скільки слів.

Богдан Дзвонар. — Прикро нам дуже, але Ваші останні вірші та нариси знову не побачать денного світла. До друку не надаються.

В. Мрійник. — Ваші спроби до друку не надаються. Проте ми раді, що Ви хочете з нами співпрацювати. Пишіть, як подобається Вам „Дорога“. Чому саме пробуєте пера на поезії?

І. Черевко. — Щиро дякуємо за святочні побажання. Радіємо, що наш журнал Вам подобається. Поширюйте його серед своїх товаришів. Вірші до друку не надаються.

Роман Богунівець. — Просити поради, чи писати далі. Годі Вам це сказати на підставі цієї одної спроби. Віршика, який Ви надіслали, помістити не можемо, бо дуже слабенький. Пишіть до нас частіше.

Юрій Михаськів. — Ваші віршики в коші. Напишіть нам краще, щось цікавого до рубрики „З нашого життя“, яке в Рогатині життя молоді, що робите, що думаєте. Чи „Дорога“ має у Вас багато читачів?

М. Кравець. — „Брат“ не надається до друку.

П. Листянська. „Маляр“ не надається.

Святослав Струць-Холм. — Ваша стаття піде. Пишіть до нас частіше.

Ребус ч. 1

Ребус ч. 2

ШАХОВИЙ КУТОК

Гра в шахи існує вже понад дві тисячі років. Винахідником її мав бути один китайський чи індійський учений-мудрець. Гру в шахи принесли в Україну мабуть перські купці. В шахи грали в нас вже по княжих дворах, залюбки розважались нею запоріжці.

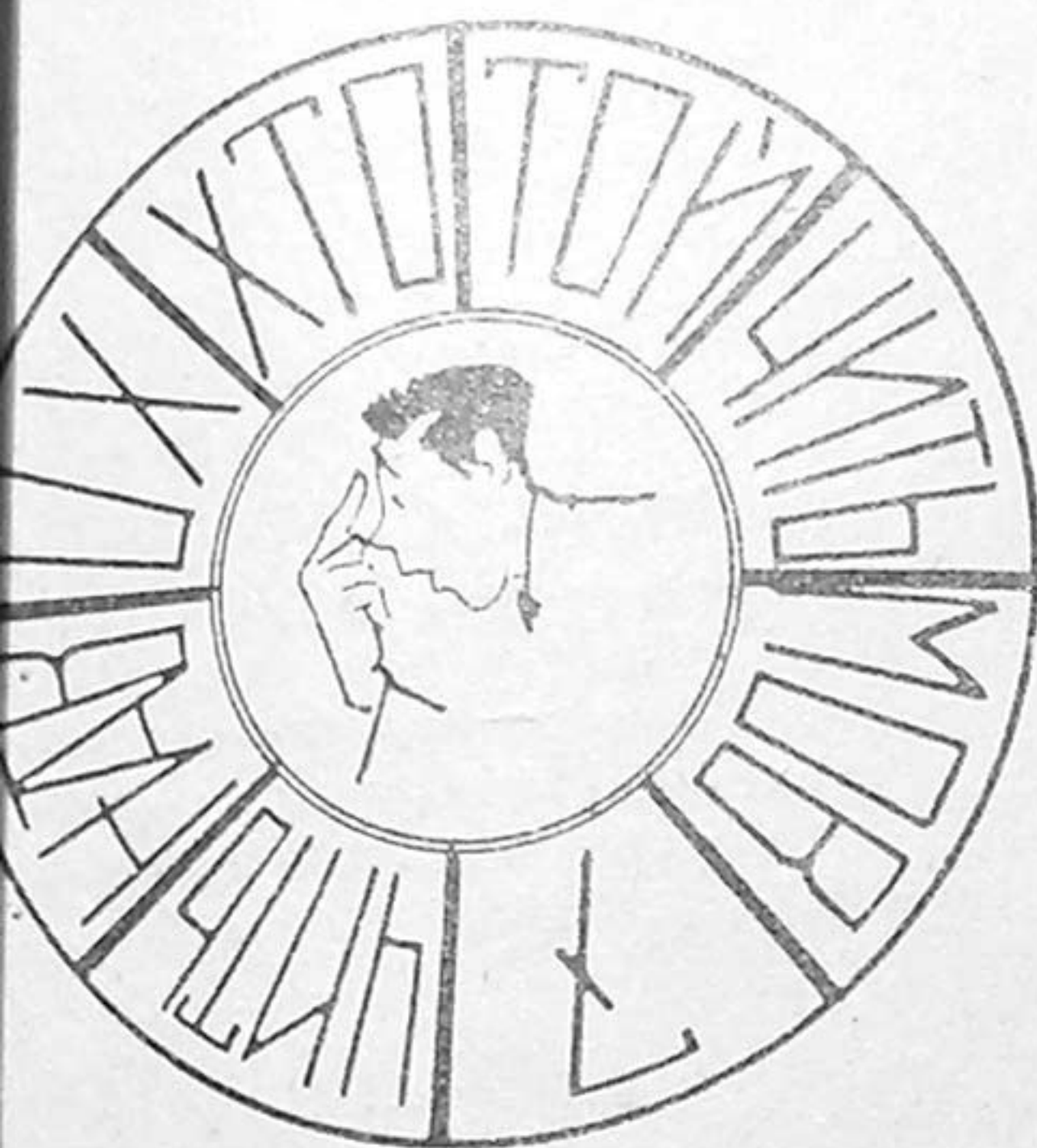
Гра в шахи — це наче бій двох рівних силою військ, білих і чорних. Перемагає дотепніший, уважніший, кращий полководець.

Полею бою є шахівниця. На ній 64 квадратики (8 × 8); коли починаємо гру, біле поле в ряді, що найближчий до грача, — має бути праворуч грача.

Всіх фігур по кожному боці по 16: по 8 пішаків, по дві вежі, по два коні, по два бігуни, по одній дамі і по одному королеві. Біла дама стоїть на білому полі, чорна на чорному.

Щоб можна було записати хід гри чи партії, означуємо поземні ряди латинськими буквами від а—h прямовисні ряди числами від 1—8.

В черговому числі дамо шахову задачу.

Відчитайте напис на печатці

ДАРУНКИ НА ЯЛИНКУ

ПАРФУМИ
КОЛЬОНСЬКІ ВОДИ
КРЕМИ — ПУДРИ

у великому виборі поручає:

Е. Б. КУРЧАБА

Львів, Поліції (Ягайлонська) 11 а

ЗАПРОШЕННЯ ДО ПЕРЕДПЛАТИ

на часописи й журнали „Українського Видавництва“ на 1943 р.

„Краківські Вісті“ — щоденник, міс. передплата . . . 6 зл.

„Краківські Вісті“ — тижневик, піврічна передплата . . . 7 „

„Вечірня година“ — місячник, піврічна передплата 18 „

„Наші Дні“ — місячник, піврічна передплата . . . 4 „

„Дорога“ — міс. півр. пер. 4 „

„Малі Друзі“ — міс., півр. 4 „

Передплату висилайте переказами на адр.: „Українське Видавництво“

Краків — Львів
Львів, Унгарнштрассе 21.

„ВЕЧІРНЯ ГОДИНА“

Новий щомісячник

для українських родин видання —

„УКРАЇНСЬКОГО ВИДАВНИЦТВА“

Краків Львів

Райхсштр. 34 — Унгарнштрассе 21

64 ст. вел. формату 210 × 260 мм.

містить нові повісті й оповідання

українських авторів

Число за січень . . . 3 зол.

Піврічна передплата . . . 18 „

Надсилайте передплату

Домагайтеся „Вечірньої Години“

у всіх книгарнях

Пийте смачний і здоровий ЧАЙ
виробу

ФАБРИКИ

БЕЗАЛЬКОГОЛЬНИХ НАПИТКІВ

Окр. Союзу Кооператив

Львів, вул. Здоров'я ч. 9

крім цього поручає свої вироби:

СОКИ — ЛІМОНЯДИ — СОДОВУ

ВОДУ — ЕСЕНЦІЮ ІДОМУ і до

ПЕЧИВА

Домагайтеся цих виробів в усіх
крамницях!

„ДОРОГА“ — ілюстр. журнал. Появляється 15-того кожного місяця. Видає „Українське В-во“, Краків-Львів, Унгарнштрассе 21. Тел. 233-23. — За редакцію відповідає: Проф. Северин Левицький. — Передплата: річно 4 зл., піврічно 4 зл. Поодиноке число 80 сот. — ЦІНИ ОГолошень: Ціла сторінка 640.— зл., 1/2 сторінки 320.— зл., 1/4 сторінки 160.— зл., 1/6 сторінки 80.— зл. Оголошення в тексті 100% дорожчі. — З друкарні Укр. Акад. Наук у Львові, Пострассе 11. — Ukrainische Monatsschrift „DOROGA“ (Der Weg). Verlag: Ukrainischer Verlag, Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. — Druck: Druckerei Ukr. Akademie d. Wissenschaften, Lemberg, Postgasse 11.

Вертепні наших буднів

Текст та ілюстрації Е.К.О...

Дотепні, дотепні
Ляльки у нас вертепні.
Хвігури і перзуни
Одна по одній суне.
Як можна, то кожна
Щось скаже вам про себе, —
Читайте зосторожна,
І не беріть до себе...

ДІД МОНЬКА:
Вже минувся дід цей Монька,
Що то мався ізлегонька!..
Вже і Моньці щораз тяжче
Заливайко зробить краще.

ТРОЙГЕНДЕРИ З КРАКОВА:
Я тройгендер, ти тройгендер
Ми пішли разом на „генде“
Вже нас люди всюди лають
Вже нам пейси виростають.
До роботи ж є панок,
Цей зі Львова пан Пасок.

ГРИЦЬ ПАТРІОТ:
Обіжник є з Комітету,
Що робота всіх нас жде тут.
Я хоч славний патріота,
То я дію лиш з-за плота,
А робота, як відкрита,
То до неї є Микита.

ЗАЛИВАЙКО:
Я хоч діла не боюся,
Та нім вдію, то уп'юся,
А як вп'юся, то не дію
І так далі, пане дію.

До роботи-ж все охоча
Є ще „служба“ в нас „жіноча“.

ПАН ПАСОК:
Я терпів за Україну...
[Дам дешево парафіну!]
За Совітів мучивсь, гинув...
[Гей купіте сахарину!]
Обтинали всім нам носи...
[Гей купіте папіроси!]
А з роботою як буде!
Хай гризуться добрі люд

МИКИТА:
Я Микита ще й Калита,
Голова моя забита,
Всю роботу покикчу,
Радше Моньку тут закличу.

ЖІНОЧА СЛУЖБА:
Ми зі „Служби“ молодіці
Кинем кужіль на полиці,
До роботи ж жде готова
Тройгендерія з Кракова.

ДОБРІ ЛЮДИ:
Журо ж наша, журо, тос нас зажурила
Нас всіх емеритів з білих ніг звалила!
А ми тотій журі тай не подаємся,
Підем до коршмоньки, горілки нап'ємся
Підем до коршмоньки, кинем на стіл
шапку
Краще ти, читачу, пожурися капку.